

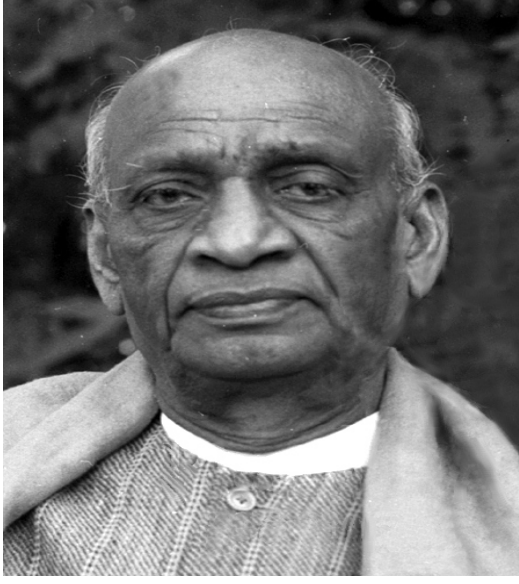
ભારતના 75 લોકપ્રિય ફીડ્મ ફાઇટર્સ

15 મી ઓગસ્ટ , 1947 ના રોજ સ્વતંત્રતાની ઉજવણી પાછળ, હજારો ઉત્સાહી ભારતીય સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓ દ્વારા ઉગ્ર બંડ, યુદ્ધ અને આંદોલનોનો ઘણો હિંસક અને અસ્તવ્યસ્ત ઇતિહાસ છે. ભારતના આ બધા સ્વતંત્ર સેનાનીઓએ લડ્યા, સંઘર્ષ કર્યા અને તેમના જીવનમાં બલિદાન આપ્યા. ભારતને બ્રિટીશ શાસનથી મુક્ત કરવાનો પ્રયાસ.

ભારતમાં વિદેશી સામ્રાજ્યવાદીઓ અને તેમની સંસ્થાનવાદના શાસનનો અંત લાવવા માટે, વિવિધ કુટુંબની વિવિધ પૃષ્ઠભૂમિના ક્રાંતિકારીઓ અને કાર્યકરો મોટી સંખ્યામાં ભેગા થયા અને એક મિશન શરૂ કર્યું. આપણામાંના ઘણા લોકોએ તેમાંથી કેટલાક વિશે સાંભળ્યું હશે, પરંતુ ઘણા એવા અગ્રણી હીરો છે જેમના યોગદાનની ઉજવણી કરવામાં આવી નથી.

તેમના પ્રયત્નો અને નિષ્ઠાને માન આપવા માટે, અમે ભારતના 25 ટોચના સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓની સૂચિ બનાવી છે, તેમના વિના આપણે સ્વતંત્ર ભારતમાં શ્વાસ લેતા નથી.

1. સરદારવલ્લભભાઈ પટેલ

- જન્મ: 31 ઓક્ટોબર 1875, નાડિયા
- અવસાન: 15 ડિસેમ્બર 1950, મુંબઈ
- પૂર્ણ નામ: વલ્લભભાઈ ઝવેરભાઈ પટેલ
- ઉપનામો: બિસ્માર્ક , સ્ટ્રોંગ (આયર્ન) મેન ઓફ ઈન્ડિયા, સરદાર,
- એવોર્ડ્સ: ભારત રત્ન

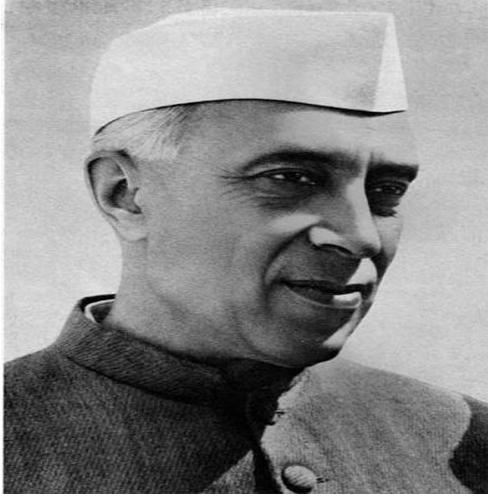
સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલનું નામ સાંભળતાની સાથે જ જાણે કે આપણે એક પ્રકારનો ગર્વ અનુભવીએ છીએ. સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ એક અજોડ પ્રતિભા હતાં.

આપણા લોક લાડીલા અને આઝાદીની ચળવળમાં મહત્વનો ભાગ ભજવનાર સરદાર વલભભાઈ પટેલને આપણે આજે આટલા વર્ષો પછી પણ ભુલી શકીએ તેમ નથી. કેમકે તેમને જે અમુલ્ય યોગદાન આપ્યું છે આપણા દેશ માટે તેને આપણી કેવી રીતે ભુલી શકીએ! સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ કે જેઓને લોખંડી પુરુષ તરીકે ઓખવામાં આવે છે તેઓનો જન્મ ગુજરાતમાં નડિયાદના એક સામાન્ય ખેડૂતના ઘરમાં 31મી ઓક્ટોબર, 1875માં થયો હતો. તેમના માતા-પિતા ખુબ જ ધાર્મિક હતાં. વલ્લભભાઈએ તેમનું શિક્ષણ ગુજરાતીમાં જ લીધું હતું. ત્યાર બાદ તેઓ 1910માં વકીલાત માટે ઇંગ્લેંડ ગયાં હતાં. 1913માં તેઓને વકીલની પદવી મળ્યા બાદ ભારત પાછા ફર્યા હતાં. ત્યાર બાદ તેઓ ગાંધીજીથી પ્રભાવીત થઈને આઝાદીની ચળવળ માટે તેમની સાથે જોડાઈ ગયાં હતાં. ગાંધીજી અને સરદાર વલ્લભભાઈનો સંબંધ ગુરુ-શિષ્ય જેવો હતો.

વલ્લભભાઈને ખેડૂતો પ્રત્યે ખુબ જ પ્રેમ હતો. તેથી તેઓએ ખેડૂતો માટે ખુબ જ

સારા કાર્યો કર્યા હતાં. જ્યારે 1928માં સરકારે ખેડૂતો પર જમીનને લગતો ટેક્સ નાંખ્યો ત્યારે તેઓએ ખેડૂતોને સત્યાગ્રહ માટે તૈયાર કર્યા અને તે ટેક્સ ભરવાની મનાઇ કરી દીધી. તેઓએ ખેડૂતો સાથે મળીને બારડોલી સત્યાગ્રહ કર્યો હતો. તેથી સરકારે વલ્લભભાઈને અને ખેડૂતોને પણ જેલમાં પુરી દીધા હતાં. ત્યારથી ગાંધીજીએ તેમને 'સરદાર'નું બીરુદ આપ્યું હતું. 1930 માં જ્યારે ગાંધીજીએ મીઠા માટે સત્યાગ્રહ કર્યો હતો ત્યારે તેમાં પણ વલ્લભભાઈ તેમની સાથે હતાં. 1942માં ગાંધીજીએ 'ભારત છોડો' આંદોલન શરૂ કર્યું ત્યારે પણ બ્રીટીશ સરકારની વિરુદ્ધ વલ્લભભાઈ તેમની સાથે હતાં તેથી બ્રીટીશ સરકારે ગાંધીજી, જવાહરલાલ સહિત વલ્લભભાઈને પણ જેલમાં પુરી દીધા હતાં. તેઓ પોતાના દેશ માટે ઘણી વખત જેલમાં ગયાં હતાં. તેઓ જ્યારે જેલમાં હતાં તે સમયે જ તેઓના માતા પિતાનું મૃત્યું થઈ ગયું હતું છતાં પણ તેઓ સહેજ પણ નહોતા ડગ્યાં. તેઓનું મૃત્યું 1950માં ડીસેમ્બરમાં બોમ્બેમાં થયું હતું. તે સમયે જાણે કે ગુજરાતને કોઈ મહાન યોદ્ધો ગુમાવ્યો હોય તેટલો આઘાત લાગ્યો હતો. ગુજરાતમાં આવા મહાન પુરૂષો પહેલા પણ હતાં અને આજે પણ છે અને હંમેશા થતાં આવશે. પણ બીજા સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ ક્યારે મળશે તે ખબર નથી. આવા મહાનુભવોને લીધે જ આજે ગુજરાતનો જયજયકાર થઈ રહ્યો છે.

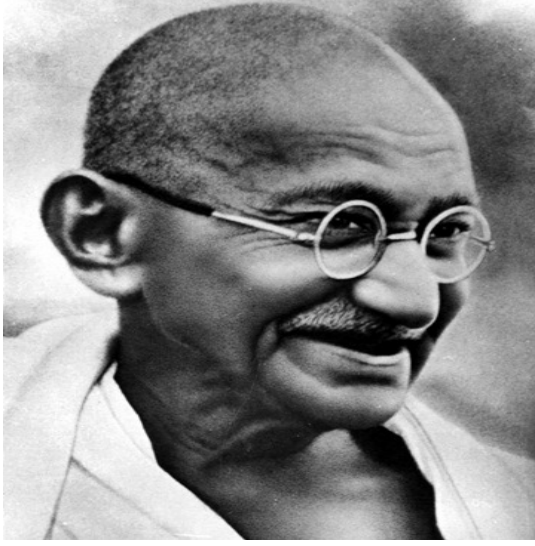
2. જવાહરલાલ નહેરુ

- જન્મ: 14 નવેમ્બર 1889, પ્રયાગરાજ
- અવસાન: 27 મે 1964, નવી દિલ્હી
- જીવનસાથી: કમલા નહેરુ (મી. 1916-1936)
- માતાપિતા: મોતીલાલ નહેરુ
- દાદા દાદી: ગંગાધર નેહરુ , જીવરાણી નેહરુ

જવાહરલાલ નહેરુ , સ્વતંત્રતા પ્રથમ વડા પ્રધાન બન્યા ભારત (1947-64), કે જેઓ સંસદીય સરકાર સ્થાપના કરી અને તેના માટે જાણીતા બન્યા neutralist (nonaligned) વિદેશી બાબતોમાં નીતિઓ. તેઓ 1930 અને 40 ના દાયકામાં ભારતની સ્વતંત્રતા ચળવળના મુખ્ય નેતાઓમાંના એક પણ હતા. જવાહરલાલ નહેરુ ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસ અને સ્વતંત્રતા ચળવળના મુખ્ય નેતા હતા . તેમણે ઘણી વાર મહાત્મા ગાંધીની ધાર્મિકતા અને પરંપરાગતતાને વધુ બિનસાંપ્રદાયિક અને આધુનિકતાવાદી દ્રષ્ટિકોણથી સંતુલિત કરી , આ રીતે આંદોલનની અપીલને વિસ્તૃત કરી. 1947 માં તેઓ ભારતના પ્રથમ વડા પ્રધાન બન્યા અને 1964 માં તેમના મૃત્યુ સુધી તેમણે સેવા આપી. જવાહરલાલ પાસે આદરણીય ભારતીય શિક્ષક પણ હતા, જે તેમને હિન્દી અને સંસ્કૃત શીખવતા . 1905 માં તેઓ એક અગ્રણી અંગ્રેજી શાળા હેરો ગયા , જ્યાં તેઓ બે વર્ષ રહ્યા. નહેરુની શૈક્ષણિક કારકીર્દિ કોઈ પણ રીતે બાકી નહોતી. હેરોથી તે કેમ્બ્રિજની ટ્રિનિટી કોલેજમાં ગયો , જ્યાં તેણે કુદરતી વિજ્ઞાનમાં ઓક્સફોર્ડની ડિગ્રી મેળવીને ત્રણ વર્ષ પસાર કર્યા. કેમ્બ્રિજ છોડતાની સાથે તેમણે લંડનના ઇનર ટેમ્પલ ખાતે બે વર્ષ પછી બેરિસ્ટર તરીકે ક્વોલિફાય કર્યું, જ્યાં તેના પોતાના શબ્દોમાં તેણે તેની પરીક્ષાઓ “ન ગૌરવ અને દ્વેષપૂર્ણતાથી” પસાર કરી. નહેરુએ ઈંગ્લેન્ડમાં વિતાવેલા સાત વર્ષ તેમને ઘરની ન તો ઈંગ્લેન્ડમાં અને ન ભારતમાં અડધી દુનિયામાં છોડી દીધા. કેટલાક વર્ષો પછી તેમણે લખ્યું, "હું પૂર્વમાં અને પશ્ચિમનું એક સ્થિર મિશ્રણ બની ગયું છે,

૩. મહાત્મા ગાંધી

- જન્મ: ૨ ઓક્ટોબર ૧૮૬૯, પોરબંદર
- પૂર્ણ નામ: મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી
- હત્યા કરાઈ: ૩૦ જાન્યુઆરી ૧૯૪૮, નવી દિલ્હી
- જીવનસાથી: કસ્તુરબા ગાંધી (મો. ૧૮૮૩-૧૯૪૪)

દક્ષિણ આફ્રિકી યુદ્ધની જેમ ગાંધીએ ભારત આવ્યા બાદ અહીં પણ ભારતના લોકોને અપીલ કરી કે તેઓ બ્રિટનને પહેલા વિશ્વયુદ્ધ દરમ્યાન મદદ કરે અને આ માટે તેમણે ભારતીયોની મિલિટરીમાં ભરતી કરવાનું કામ પણ ચાલુ કર્યું. સન ૧૯૧૯માં બ્રિટીશ સરકારે રોલેટ બીલ પસાર કર્યું કે સરકારનો કોઈપણ જાતનો વિરોધ કરનારને સરકાર ન્યાયપાલિકાને જણાવ્યા વગર સીધી જ કેદ કરી શકે. આ બીલના વિરોધમાં ગાંધીને એવું પગલું ભરવા મજબુર કર્યા કે જેથી અંગ્રજો સાથે તેમના સંબંધ પર પૂર્ણવિરામ મુકાઈ ગયું. ગાંધીએ સત્યાગ્રહનું એલાન કરી દીધું જે પછી તરત આખા દેશમાં ચોતરફ હિંસા ફાટી નીકળી તેવામાં જ અમૃતસરમાં બ્રિટીશ લશ્કરે લગભગ ૪૦૦ જેટલા સત્યાગ્રહીઓને રહેંસી નાખ્યા અને માર્શલ લો લગાવી દીધો. આમ બંને પક્ષની હિંસાના કારણે ગાંધીએ લડત આટોપી લેવાની જાહેરાત કરી દીધી. પણ અત્યાર સુધીની લડતની સફળતાએ ગાંધીને ભારતના સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામના મહાનાયક બનાવી દીધા હતા. એપ્રિલ ૧૯૨૦માં ગાંધી ઓલ ઇન્ડિયા હોમરુલ લીગના અધ્યક્ષ તરીકે ચુંટાઈ આવ્યા. ૧૯૨૧માં ગાંધીને અખિલ ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસના દ્વારા કોંગ્રેસ વતી તમામ નિર્ણયો લેવાની સત્તા આપવામાં આવી. ગાંધીના નેતૃત્વમાં સ્વરાજના ધ્યેય સાથે કોંગ્રેસના બંધારણને નવેસરથી ઘડવામાં આવ્યું અને કોંગ્રેસમાં પાયામાંથી ફેરફાર કરવામાં આવ્યા. કોંગ્રેસનું સભ્યપદ સામાન્ય ફ્રી સાથે દરેક ભારતીય માટે ખુલ્લુ મુકવામાં આવ્યું. કોંગ્રેસમાં પ્રવર્તમાન અરાજકતા ઊપર કાબુ મેળવવા અને શિસ્તને સુધારવા કોંગ્રેસમાં સત્તાને

જુદા જુદા સ્તરે સમિતિઓમાં વિકેન્દ્રિત કરવામાં આવી. આવા પગલાંને કારણે શ્રેષ્ઠીઓની એક પાર્ટીમાંથી કોંગ્રેસનો એક અદના ભારતીય સાથે જોડાયેલી સાચા અર્થમાં રાષ્ટ્રવાદી પાર્ટી તરીકે પુનર્જન્મ થયો. ગાંધીએ હવે અહિંસાની સાથે પરદેશી (ખાસ કરીને બ્રિટીશ) ચીજોના બહિષ્કારને બીજા અસરકારક શસ્ત્ર તરીકે અંગ્રેજો સામે તાકી દીધું. આના જ ભાગ તરીકે ખાદીનો પ્રચાર અને પ્રસારે ભારતભરમાં જાણે એક જુવાળ પેદા કર્યો. દરેક ભારતીયને ખાદી મળી રહે તે હેતુથી ગાંધીએ ભારતની ગરીબ અને તવંગર ઘરની તમામ સ્ત્રીઓને દરરોજ એક નાના લાકડા ના ચરખા થી ખાદી કાંતવા અને તે દ્વારા પરોક્ષ રીતે અસહકારની લડતમાં ભાગ લેવા હાકલ કરી. બ્રિટીશ ચીજ વસ્તુઓની સાથે ગાંધીએ બ્રિટીશ ભણતર, બ્રિટીશ ન્યાયાલયમાં અને તમામ સરકારી નોકરીઓ છોડવા માટે પણ યુવાનોને પોરસ ચડાવ્યું. જનતાને અપીલ કરી કે બ્રિટીશ સરકાર દ્વારા લાદવામાં આવેલો કોઈપણ પ્રકારનો વેરો કોઈએ ભરવો નહીં. બ્રિટીશ દ્વારા એનાયત થયેલ ખિતાબો, ઇલ્કાબો, ઇનામો અને અકરામો પણ લોકોએ ગાંધીના કહેવાથી પાછા આપી દીધા. દુનિયા આખી પોરબંદરના એક વણિકની જુદા જ પ્રકારની લડતને અચરજ સાથે નિહાળી રહી હતી. ભારતનો ખૂણેખૂણે ગાંધીના રંગે રંગાઈ ચુક્યો હતો, લોકોમાં સ્વરાજ્યની પ્રબળ તૃષ્ણા જાગી ચુકી હતી. લડત તેનાં શિખરે હતી ત્યાં જ સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામને જોરદાર ધક્કો વાગ્યો. બન્યું એવું કે ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૨માં ઉત્તર પ્રદેશમાં થોડા સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓ એક દિવસ બેકાબુ બનતાં સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામ હિંસક માર્ગે વળી ગયો. ગાંધીજીની તમામ મહેનત પર જાણે પાણી ફરી વળ્યું. તેમને સાધનની શુદ્ધિ વિનાની સાધના નિરર્થક લાગી. આમ તેમણે પોતે આદરેલી અને અત્યાર સુધી અહિંસક રીતે દેશભરમાં ફેલાયેલી અસહકારની ચળવળ આટોપી લીધી. ગાંધી પર સરકારે દ્રોહનો ખટલો ચલાવ્યો અને તેમને છ વર્ષની કેદની સજા થઈ. સંગ્રામના રસ્તે ગાંધી માટે આ પહેલો કારાવાસ તો નહોતો પણ ગાંધીના જીવનની અત્યાર સુધીની આ સૌથી લાંબી જેલયાત્રા હતી. ૧૮ માર્ચ ૧૯૨૨ના રોજ ગાંધીનો જેલવાસ શરૂ થયો પરંતુ ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૪માં ગાંધીને એપેન્ડિક્સનું ઓપરેશન કરાવ્યા બાદ જેલમાંથી મુક્ત કરવામાં આવ્યા. ગાંધીની ગેરહાજરીમાં કોંગ્રેસ ધીમે ધીમે લડતમાં પીછેહઠ કરવા માંડી અને બે ભાગમાં વહેંચાઈ ગઈ.

4. તાત્યા ટોપે

- જન્મ: 1814, યયોલા
- અવસાન: 18 એપ્રિલ 1859, શિવપુરી
- પૂર્ણ નામ: રામચંદ્ર પાંડુરંગ ટોપે
- અન્ય નામ: રામચંદ્ર પાંડુરંગા
- માતાપિતા: પાંડુરંગ રાવ ટોપે , રૂખમાબાઈ

કાનપુરમાં ક્રાંતિ સળગ્યા પછી ૫ જૂન ૧૮૫૭માં નાના સાહેબ ક્રાંતિસેનાના નેતા બન્યા. બ્રિટિશ સેનાએ ૨૫ જૂન ૧૮૫૭ ના રોજ આત્મસમર્પણ કર્યું અને જૂનના અંતમાં નાનાને પેશ્વા જાહેર કરાયા. જનરલ હેવલોક બે વખત યુદ્ધમાં નાનાની સેનાઓ સામે લડ્યા, પણ ત્રીજી વારના યુદ્ધમાં તેઓ પરાજિત થયા અને બિથુર પાછા ફર્યા, ત્યારબાદ તેઓ ગંગાને પાર કરી અવધ પાછા ગયા. તાત્યા ટોપેએ બિથુરથી નાના સાહેબના નામે કારભાર ચલાવવાનું શરૂ કર્યું. ૨૭ જૂન ૧૮૫૭ ના દિવસે થયેલા કાનપુરના ઘેરાના તાત્યા ટોપે એક નેતા હતા. ત્યારથી, ૧૬ ઓગસ્ટ, ૧૮૫૭ ના દિવસ સુધી તાત્યાએ કાનપુરમાં સારી રક્ષણાત્મક સ્થિતિ સંભાળી હતી પણ અંતે સર હેનરી હેવલોકની આગેવાની હેઠળના બ્રિટીશ દળ દ્વારા તેમને હાંકી કાઢવામાં આવ્યા હતા. તે પછી, તેમણે ૨૭ નવેમ્બર, ૧૮૫૭ થી ૨૮ નવેમ્બર ૧૮૫૭ દરમિયાન કાનપુરના બીજા યુદ્ધમાં જનરલ ચાર્લ્સ એશ વિન્ડહામને હરાવ્યા. જો કે, સર કોલિન કેમ્પબેલ હેઠળ અંગ્રેજોના પ્રતિક્રિયાત્મક આક્રમણ સમયે થયેલા કાનપુરના ત્રીજા યુદ્ધમાં ટોપે પરાજિત થયા. તાત્યા ટોપે અને અન્ય બળવાખોરોએ ત્યાંથી ભાગીને ઝાંસીની રાણી પાસે આશરો લીધો હતો, જ્યાં તેમણે રાણીને સહાય કરી હતી. પાછળથી તાત્યા અને રાવ સાહેબે ઝાંસી પરના અંગ્રેજ હુમલા દરમિયાન ઝાંસીની મદદ કરી અને રાણી લક્ષ્મીબાઈને આક્રમણથી બચાવવામાં સફળતાપૂર્વક મદદ કરી. રાણી લક્ષ્મીબાઈ સાથે મળીને તેઓ પાસેથી નાના સાહેબ પેશ્વાની નેતાગિરી હેઠળ ગ્વાલિયરના કિલ્લાનો તાબો મેળવી તેને હિંદવી સ્વરાજ (સ્વતંત્ર દેશ) જાહેર કર્યો. અંગ્રેજો સામે ગ્વાલિયર હાર્યા પછી, નાના સાહેબના ભત્રીજા,

રાવ સાહેબ અને ટોપે રાજપૂતાના ભાગી ગયા. અને પોતાની સાથે જોડાવા માટે ટોંકની સેનાને પ્રેરિત કરવામાં સક્ષમ રહ્યા. તેઓ બુંદી શહેરમાં પ્રવેશ કરી શક્યા નહિ અને તે દક્ષિણ તરફ જશે તેવી ઘોષણા કરવા છતાં તેઓ પશ્ચિમમાં નિમાય તરફ ગયા. કર્નલ હોમ્સ દ્વારા સંચાલિત બ્રિટીશ ટુકડી રાજપૂતાનામાં તેમનો પીછો કરી રહી હતી. તે અને રાજપૂતાનાના બ્રિટીશ કમાન્ડર, જનરલ અબ્રાહમ રોબર્ટ, તાત્યા સંગાનેર અને ભિલવાડા વચ્ચેની સ્થળે પહોંચ્યા ત્યારે તેમના દળ પર હુમલો કર્યો. ટોપે ફરીથી મેદાનમાંથી ઉદયપુર તરફ ભાગી ગયા અને, ૧૩ ઓગસ્ટના દિવસે હિન્દુ ધર્મસ્થાનની મુલાકાત લીધા પછી, તેણે બનાસ નદી પર પોતાની સેના રોકી. ફરી રોબર્ટ્સના દળો દ્વારા તેઓ પરાજિત થયા અને ટોપે ભાગવામાં સફળ રહ્યા. તેઓ ચંબલ નદીને પાર કરી અને ઝાલાવાડ રાજ્યના ઝાલારપટન શહેરમાં પહોંચ્યા. બ્રિટિશરો દ્વારા ક્રાંતિ ૧૮૫૭ની ક્રાંતિ દબાવી દેવાયા પછી પણ પણ, તાત્યા ટોપેએ જંગલોમાં રહી ગેરિલા લડવૈયા તરીકે પ્રતિકાર ચાલુ રાખ્યો. તેમણે રાજ્યના સૈન્યને રાજાની વિરુદ્ધ બળવો કરવા પ્રેરી અને બનાસ નદી પર ગુમાવેલા તોપખાનાઓને પાછો મેળાવ્યો. ત્યારબાદ ટોપે તેની સેનાને ઈંદોર તરફ લઈ જતા હતા, પરંતુ અંગ્રેજોએ જોન મિશેલની આગેવાની હેઠળ તેમનો પીછો કર્યો અને તેઓ સિરોંજ તરફ વધતા હતા. હજી પણ રાવ સાહેબ તેમનીની સાથે હતા અને તેઓએ તેમના સૈન્યને વિભાજિત કરવાનું નક્કી કર્યું જેથી ટોપે ચંદેરી જઈ શકે અને રાવ સાહેબ નાના દળ સાથે, ઝાંસી જઈ શકે. જો કે તેઓ ઓક્ટોબરમાં ફરીથી સથે જોડાયા પણ છોટાઉદેપુરમાં તેમને બીજી હારનો સામનો કરવો પડ્યો. જાન્યુઆરી ૧૮૫૯ સુધીમાં તેઓ જયપુર રાજ્યમાં રહ્યાં હતા અને તેમને વધુ બે પરાજયનો અનુભવ કરવો પડ્યો. ત્યારબાદ ટોપે એકલા પારોનના જંગલોમાં નાસી ગયા. આ સમયે તેઓ નરવરના રાજા માન સિંહ અને તેના ઘરવાળાને મળ્યા અને તેમની સાથે રહેવાનું નક્કી કર્યું. માનસિંહને ગ્વાલિયરના મહારાજા સાથે વિવાદ હતો અને અંગ્રેજોએ તેના જીવનના બદલામાં અને તેમના કુટુંબના રક્ષણ બાંહેધારી આપતા તે શરણે અંગ્રેજોને ગયો. આ પછી ટોપે એકલા હતા. ટોપે તેમની સામે લાદવામાં આવેલા આરોપોને સ્વીકારતા કહ્યું હતું કે તે ફક્ત તેમના સ્વામી પેશવાને જ જવાબદાર છે. શિવપુરીમાં ૧૮ એપ્રિલ ૧૮૫૯ ના દિવસે તેમને ફાંસી આપવામાં આવી.

5. નાના સાહેબ

- જન્મ: 19 મે 1824, બિથૂર
- અવસાન: 1859, નૈમિષા ફોરેસ્ટ
- સંપૂર્ણ નામ: ધોંડુ પંત,
- માતાપિતા: બાજી રાવ દ્વિતીય , ગંગાબાઈ , નારાયણ ભટ્ટ

કાનપુરનો ઘેરો એ ૧૮૫૭ની ભારતીય ક્રાંતિ દરમિયાનની એક મહત્ત્વની ઘટના હતી. કાનપુર ખાતે સ્થિત કંપનીનું અંગ્રેજ સૈન્ય અને અંગ્રેજ નાગરિકો લાંબા ગાળાના ઘેરા માટે તૈયાર નહોતા અને તેમણે અલ્હાબાદ સુધીના સુરક્ષિત માર્ગની શરતે નાના સાહેબ સમક્ષ શરણાગતિ સ્વીકારી હતી. જોકે અસ્પષ્ટ સંજોગોને લેઈ તેમની અલ્હાબાદ તરફની પીછેહઠ હત્યાકાંડમાં પરિણમી અને મોટાભાગના અંગ્રેજો માર્યા ગયા. અલ્હાબાદથી કાનપુર તરફ રવાના થયેલ ઇસ્ટ ઇન્ડિયા કંપનીનું સૈન્ય કાનપુર પાસે પહોંચતા બળવો પોકારનાર સૈનિકોએ બંદી બનાવેલ ૧૨૦ અંગ્રેજ પુરુષો, મહિલા અને બાળકોને પણ મારી નાખ્યા જે પાછળથી બીબીઘર નરસંહાર તરીકે કુખ્યાત બન્યો. તેના પુરાવા નાબુદ કરવા મૃતદેહોને પાસે આવેલા કુવામાં ફેંકી દેવામાં આવ્યા હતા. કાનપુર પર અંગ્રેજોનો પુનઃકબ્જો થતાં હત્યાકાંડ બહાર આવતાં અંગ્રેજો રોષે ભરાયા હતા અને સ્થાનિક પ્રજા અને બળવાખોર સિપાહીઓ વિરુદ્ધ કાર્યવાહીઓ કરી હતી. આ હત્યાકાંડના કારણે સામાન્ય અંગ્રેજો સિપાહીઓ પણ બળવાખોર સિપાહીઓ વિરુદ્ધ રોષે ભરાયા હતા અને "કાનપુરને યાદ કરો"નો યુદ્ધ ઘોષ પ્રચલિત બન્યો હતો.

6. લાલ બહાદુર શાસ્ત્રી

- જન્મ: 2 October ઓક્ટોબર 1904, મુગલસરાય
- અવસાન: 11 જાન્યુઆરી 1966, તાશકંદ, ઉઝબેકિસ્તાન
- પક્ષ: ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસ
- પુસ્તકો: લાલ બહાદુર શાસ્ત્રીનું પસંદ થયેલ ભાષણ, 11 જૂન, 1964 થી 10 જાન્યુઆરી, 1966

લાલ બહાદુર શાસ્ત્રી માત્ર 16 વર્ષના હતા. ત્યારે તેમણે મહાત્મા ગાંધીના આહવાન પર પોતાનું ભણતર છોડી દેવાનો નિર્ણય કરી લીધો હતો. તેમના આ નિર્ણયે તેમની માતાની આશાઓ તોડી નાંખી. તેમના પરિવારે તેમના આ નિર્ણયને ખોટો ગણાવીને તેમને રોકવાના ઘણા પ્રયત્નો કર્યા હતા પરંતુ તેઓ નિષ્ફળ રહ્યાં. લાલ બહાદુરે પોતાનું મન મનાવી લીધું હતું. તેમના બધા નજીકના લોકોને એ ખબર હતી કે એક વખત મન મનાવી લીધા બાદ તેઓ પોતાનો નિર્ણય ક્યારેય નહીં બદલે કેમ કે બહારથી વિનમ્ર દેખાતા લાલ બહાદુર અંદરથી ખડક જેવા દ્રઢ હતા. લાલ બહાદુર શાસ્ત્રી બ્રિટિશ શાસનની અવજામાં સ્થાપિત કરાયેલી ઘણી રાષ્ટ્રીય સંસ્થાનોમાંથી એક કાશી વિદ્યાપીઠમાં સામેલ થયાં હતા. અહીં તેઓ મહાન વિદ્વાનો તેમજ દેશના રાષ્ટ્રવાદીઓના પ્રભાવમાં આવ્યા. વિદ્યાપીઠ દ્વારા તેમને પ્રદત્ત સ્નાતકની ડિ.ગ્રીનું નામ 'શાસ્ત્રી' હતું. પરંતુ લોકોના મનમાં તે તેમના નામના એક ભાગરૂપે વસી ગયું. 1927માં તેમના લગ્ન થયાં હતા. તેમની પત્ની લલિતા દેવી મીરઝાપુરના હતા. જે તેમના શહેરની પાસે જ હતું. તેમના લગ્ન બધી રીતે પારંપરિક હતા. દહેજના નામે એક ચરખો તેમજ હાથથી વણેલું અમુક મીટર કાપડ હતું. તેઓ દહેજના રૂપમાં એનાથી વધારે બીજું કંઈ પણ ઇચ્છતા નહોતા. 1930માં મહાત્મા ગાંધીએ મીઠાનો કાયદો તોડીને દાંડી યાત્રા કરી હતી. આ પ્રતિકાત્મક સંદેશે સમગ્ર દેશમાં એક પ્રકારની ક્રાંતિ લાવી દીધી હતી. લાલ બહાદુર શાસ્ત્રી જોશભેર સ્વતંત્રતાના

સંઘર્ષમાં સામેલ થયાં. તેમણે ઘણા વિદ્રોહી અભિયાનોનું નેતૃત્વ કર્યું તેમજ કુલ સાત વર્ષ સુધી બ્રિટીશ જેલોમાં રહ્યા. આઝાદીના સંઘર્ષે તેમને પૂર્ણતઃ પરિપક્વ બનાવી દીધા હતા.

7. સુભાષચંદ્ર બોઝ

- જન્મ: 23 જાન્યુઆરી 1897, કટક
- અવસાન : 18 ઓગસ્ટ 1945, તાઈપેઈ, તાઈવાન
- જીવનસાથી: એમિલિ શેનકલ (એમ. 1937-1945)
- શિક્ષણ: સ્કોટિશ ચર્ચ કોલેજ (1918), પ્રેસિડેન્સી યુનિવર્સિટી

૩ મે, ૧૯૩૯ ના દિવસે, સુભાષબાબુએ કાંગ્રેસના અંતર્ગત ફોરવર્ડ બ્લોકના નામથી પોતાની પાર્ટીની સ્થાપના કરી. થોડા દિવસો પછી, સુભાષબાબુને કાંગ્રેસમાંથી બરખાસ્ત કરવામાં આવ્યા. પછી ફોરવર્ડ બ્લોક એની મેળે એક સ્વતંત્ર પાર્ટી બની ગઈ.

દ્વિતીય વિશ્વયુદ્ધ શરૂ થતાં પહેલાં જ, ફોરવર્ડ બ્લોકનો સ્વતંત્રતા સંગ્રામ વધારે તીવ્ર કરવા માટે, જનજાગૃતી શરૂ કરી. એટલા માટે અંગ્રેજ સરકારે સુભાષબાબુ સહિત ફોરવર્ડ બ્લોકના બધા મુખ્ય નેતાઓને કેદ કરી લીધા. દ્વિતીય વિશ્વયુદ્ધ દરમિયાન સુભાષબાબુ જેલમાં નિષ્ક્રિય થવા નહોતા માંગતા. સરકારે એમને છોડી દેવા મજબૂર કરવા માટે સુભાષબાબુએ જેલમાં આમરણ ઉપવાસ શરૂ કરી દીધા. ત્યારે સરકારે એમને જેલમાંથી તો છોડી દીધા, પણ અંગ્રેજ સરકાર આમ ઈચ્છતી ન હતી કે સુભાષબાબુ યુદ્ધ દરમિયાન છુટા થાય. એટલા માટે સરકારે તેમને તેમના જ ઘરમાં નજરકેદ કરીને રાખ્યા.

8. સુખદેવ

- જન્મ: 15 મે 1907, લુધિયાણા
- અવસાન: 23 માર્ચ 1931, લાહોર, પાકિસ્તાન
- માતાપિતા: રલ્લી દેવી , રામલાલ થાપર
- શિક્ષણ: નેશનલ કોલેજ ઓફ આર્ટ્સ, નેશનલ કોલેજ , લાહોર

1907 માં જન્મેલા, સુખદેવ એક બહાદુર ક્રાંતિકારી અને હિન્દુસ્તાન સમાજવાદી રિપબ્લિકન એસોસિએશનના અભિન્ન સભ્ય હતા. તેમણે તેમના સાથીઓ ભગતસિંહ અને શિવરામ રાજગુરુ સાથે મળીને કામ કર્યું. તે એક બ્રિટીશ અધિકારી જોન સેલ્ડર્સની હત્યામાં સામેલ હોવાનું કહેવાતું હતું. દુર્ભાગ્યવશ, તેની ઘરપકડ કરવામાં આવી હતી અને ભગતસિંહ અને શિવરામ રાજગુરુની સાથે 24 વર્ષની વયે તેની ઘરપકડ કરવામાં આવી હતી.

9. કુંવરસિંહ

- જન્મ: નવેમ્બર 1777,
જગદીશપુર
- અવસાન: 26 એપ્રિલ 1858,
જગદીશપુર
- પૂરું નામ: બાબુ વીર કુંવરસિંહ
- ઉપનામ: વીર કુંવરસિંહ

નવેમ્બર 1777 માં જન્મેલા, કુંવરસિંહે 80 વર્ષની ઉંમરે બિહારમાં બ્રિટીશરો સામે સૈનિકોની એક ટુકડીનું નેતૃત્વ કર્યું હતું. હોંશિયાર અને ભ્રામક, કુંવરસિંહ તેની ડરાવેલી બહાદુરીને કારણે વીર કુંવરસિંહ કહેવાતા. તેમણે ગિરિલા યુદ્ધ યુક્તિથી બ્રિટીશ સૈન્યને નિશાન બનાવ્યું અને બ્રિટીશ સૈન્યને ભારે પરાજિત કર્યું. કુંવરસિંહને હંમેશાં તેમની યુવાન સાહસિકતા, ઉત્કટ અને આદરણીય બહાદુરી માટે યાદ કરવામાં આવે છે

10. રાણી લક્ષ્મી બાઈ

- જન્મ: 19 નવેમ્બર 1828, વારાણસી
- અવસાન: 18 જૂન 1858, ગ્વાલિયર
- પૂર્ણ નામ: મણિકર્ણિકા તાંબે
- જીવનસાથી: રાજા ગંગાધર રાવ નેવાલકર
- માતાપિતા: મોરોપંત તંબે, ભગીરથી સપ્તે

ઝાંસીની રાણી, રાણી લક્ષ્મીબાઈનો જન્મ 1828 માં થયો હતો. તે 1857 માં ભારતની આઝાદીના ઉગ્ર બળવાના મુખ્ય સભ્ય હતા. એક સ્ત્રી હોવા છતાં, તેમણે બહાદુરી અને નિર્ભય વલણને મૂર્તિમંત કરી, હજારો સ્ત્રીઓને આઝાદીની લડાઈમાં ભાગ લેવાની પ્રેરણા આપી. 1858 માં સર હ્યુ રોઝની આગેવાની હેઠળના બ્રિટીશ દળ દ્વારા તેના પર આક્રમણ કરવામાં આવવાનું હતું ત્યારે તેણે બહાદુરીથી તેના ઝાંસીનો બચાવ કર્યો હતો.

11. બાલ ગંગાધર તિલક

- જન્મ: 23 જુલાઈ 1856, ચીખલી
- અવસાન: 1 ઓગસ્ટ 1920, મુંબઈ
- ઉપનામ: લોકમાન્ય તિલક
- પૂર્ણ નામ: કેશવ ગંગાધર તિલક

બાલ ગંગાધરતીલકનો જન્મ 1856 માં થયો હતો અને તે ભારતના નોંધપાત્ર સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓ હતો. બ્રિટિશરો સામે ઉગ્ર વિરોધમાં તેમણે સ્વરાજ્ય મારો જન્મસિદ્ધ અધિકાર છે તેવા સૂત્ર સાથે દેશભરમાં સળગતી જ્વાળાઓ ઉભી કરી. તેઓ ત્રિમાસિકમાંના એક તરીકે વધુ લોકપ્રિય હતા: લાલ, બાલ અને પાલ. અંગ્રેજી શાસકોને અવગણવા માટે, તિલકબિલ્ટ શાળાઓ અને બળવાખોર અખબારો પ્રકાશિત કર્યાં. લોકો તેમને એક મહાન નેતા તરીકે પ્રેમ અને આદર આપતા હોવાથી, તેમને લોકમાન્ય તિલક કહેવાતા

12. લાલા લજપત રાય

- જન્મ: 28 જાન્યુઆરી 1865, ધુડીકે
- અવસાન: 17 નવેમ્બર 1928, લાહોર, પાકિસ્તાન
- ઉપનામ: પંજાબ કેસરી
- શિક્ષણ: સરકારી કોલેજ યુનિવર્સિટી, સરકારી ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળા, રેવારી
- માતાપિતા: ગુલાબ દેવી, રાધા ક્રિશન

લાલાલજપત રાયનો જન્મ 1865 માં પંજાબમાં થયો હતો અને તેને અનૌપચારિક રીતે પંજાબ કેસરી કહેવામાં આવતું હતું. લાલ-બાલ-પાલ ત્રણેયનો એક ભાગ, તે ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસના ઉગ્રવાદી સભ્યોમાંનો એક હતો. 1920 માં, તેઓ એક લોકપ્રિય નેતા બન્યા, કારણ કે તેમણે જલિયાવાલા બાગની ઘટના સામે અસહકાર આંદોલન અને પંજાબના વિરોધનું નેતૃત્વ કર્યું. 1928 માં સિમોન કમિશનના વિરોધ પ્રદર્શનમાં, બ્રિટિશરો દ્વારા કરવામાં આવેલા ઘાતકી લાઠી આરોપથી તેમનું મોત નીપજ્યું.

13. મંગલ પાંડે

- જન્મ: 19 જુલાઈ 1827, નાગવા
- અવસાન: 8 એપ્રિલ 1857, બેરેકકોર
- રાષ્ટ્રીયતા: ભારતીય
- ભારતીય સ્વતંત્રતા સેનાની માટે જાણીતા છે
- માતાપિતા: અભૈરાણી પાંડે, દિવાકર પાંડે

1827 માં જન્મેલા, મંગલ પાંડે પ્રારંભિક સ્વતંત્ર સેનાની હતા. તે યુવા ભારતીય સૈનિકોને ૧ 1857 ના મહાન બળવોને ઉશ્કેરવા પ્રેરણા આપનારા પ્રથમ બળવાખોરોમાં હતો. બ્રિટીશ ઇસ્ટ ઇન્ડિયા કંપનીમાં સૈનિક તરીકે ફરજ બજાવતાં પાંડેએ અંગ્રેજી અધિકારીઓ પર ગોળીબાર કરીને પહેલો હુમલો કર્યો હતો, જે ભારતીય બળવોની શરૂઆત હતી. 1857.

14. વિનાયક દામોદર સાવરકર

- જન્મ: 28 મે 1883, ભગુર
- અવસાન: 26 ફેબ્રુઆરી 1966, મુંબઈ
- શિક્ષણ: સિટી લો સ્કૂલ (1909), ફર્ગ્યુસન કોલેજ (1902-1905), વિલ્સન કોલેજ, મુંબઈ, મુંબઈ યુનિવર્સિટી (MU)

વિનાયક દામોદર સાવરકરનો જન્મ 1883 માં થયો હતો અને તેમણે ઉત્સાહપૂર્ણ કાર્યકર અને ભારતીય ક્રાંતિકારી તરીકે પોતાનું જીવન વિતાવ્યું હતું. તેમણે અભિનવ ભારત સોસાયટી અને ફ્રી ઈન્ડિયા સોસાયટીની સ્થાપના કરી. તેઓ સ્વતંત્ર્યવીર સાવરકર તરીકે જાણીતા હતા. એક લેખક તરીકે, તેમણે 'ભારતીય સ્વતંત્રતા યુદ્ધ' નામનું એક ટુકડો પણ લખ્યો જેમાં 1857 ના ભારતીય બળવોના સંઘર્ષો વિશેની ગૌરવપૂર્ણ વિગતો શામેલ છે.

15. સી.રાજગોપાલાચારી

- જન્મ: 10 ડિસેમ્બર 1878, થોરાપલ્લી
- અવસાન: 25 ડિસેમ્બર 1972, ચેન્નાઈ
- ઉપનામો: સીઆર, કૃષ્ણગિરિનો કેરી, રાજાજી
- શિક્ષણ: પ્રેસિડેન્સી કોલેજ (સ્વાયત્ત), બેંગ્લોર સેન્ટ્રલ યુનિવર્સિટી (1894), બેંગ્લોર યુનિવર્સિટી

1878 માં જન્મેલા સી રાજગોપાલાચારી વ્યવસાયે વકીલ હતા પરંતુ બાદમાં 1906 માં ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસમાં જોડાયેલા કોંગ્રેસના પ્રતિનિધિ બન્યા. તેઓ મહાત્મા ગાંધીના સમર્પિત અનુયાયી હતા અને ક્રાંતિકારી પી. વરદારાજુલુ નાયડુનો બચાવ કરતા હતા. તેમણે લાજપત રાયની આગેવાની હેઠળ અસહકાર આંદોલનમાં પણ સક્રિયપણે ભાગ લીધો હતો.

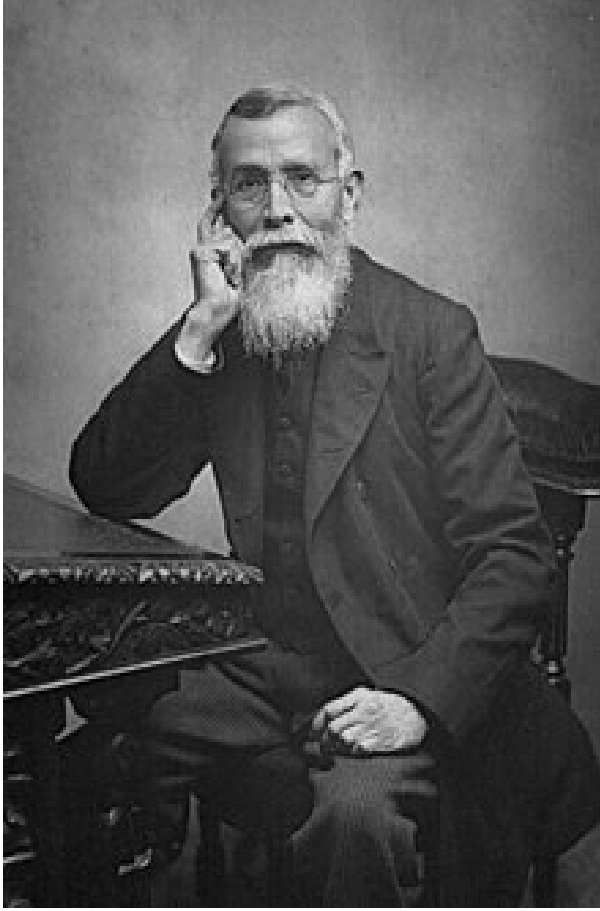
16. ભગતસિંહ

- જન્મ: 28 સપ્ટેમ્બર 1907, બંગા, પાકિસ્તાન
- અવસાન: 23 માર્ચ 1931, લાહોર સેન્ટ્રલ જેલ, લાહોર, પાકિસ્તાન
- શિક્ષણ: નેશનલ ક કોલેજ , લાહોર, નેશનલ ક કોલેજ ઓફ આર્ટ્સ, દયાનંદ ઍંગ્લો-વૈદિક સ્કૂલ સિસ્ટમ
- માતાપિતા: વિદ્યાવતી, સરદાર કિશનસિંહ સંઘુ

ભગતસિંહ ખૂબ પ્રખ્યાત ક્રાંતિકારી હતા અને ભારતના વિવાદિત ફ્રીડમ ફાઇટર્સ તરીકે પણ તેઓ તેમના દેશ માટે ગૌરવ શહીદ બન્યા હતા. તેનો જન્મ પંજાબમાં 1907 માં સ્વતંત્રતા સેનાનીઓના એક શીખ પરિવારમાં થયો હતો. તેથી તે જન્મજાત દેશભક્ત હતો અને 1921 માં અસહકાર ચળવળમાં જોડાયો. પંજાબના યુવાનોમાં દેશભક્તિ પ્રગટાવવા માટે તેમણે “નૌજવાન ભારત સભા” ની રચના કરી. ચૌરી-ચૌરા હત્યાકાંડએ તેમને બદલ્યા અને સ્વતંત્રતાની લડતમાં તેમને આત્યંતિક બનાવ્યા.

17. દાદાભાઈ નૌરોજી

- જન્મ: 4 સપ્ટેમ્બર 1825, નવસારી
- અવસાન: 30 જૂન 1917, મુંબઈ
- સંસ્થાઓની સ્થાપના: ઇન્ડિયન નેશનલ કોંગ્રેસ, ઝોરોસ્ટ્રિયન ટ્રસ્ટ ફંડ્સ ઓફ યુરોપ, નેશનલ કોંગ્રેસ, લંડન ઇન્ડિયન સોસાયટી
- માતા-પિતા: નૌરોજી પાલનજી દોરડી, માણેકબાઈ નાઓરોજી દોરડી
- શિક્ષણ: મુંબઈ યુનિવર્સિટી (એમયુ), એલ્ફિન્સ્ટન કોલેજ

દાદાભાઈ નાનોજીજીનો જન્મ 1825 માં થયો હતો અને તે ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસની સ્થાપના માટે જવાબદાર છે. તેઓ અહિંસક સ્વતંત્ર આંદોલનમાં જોડાયેલા અગ્રણી કાર્યકરોમાંના એક પણ છે. તેમણે ભારતમાં બ્રિટીશ વસાહતીવાદ વિશે દેશની સંપત્તિ ચોરી કરવાના બરાબર હોવા અંગેના તેમના એક પુસ્તકમાં ટીકા કરી હતી.

18. રામ પ્રસાદ બિસ્મિલ

- જન્મ: 11 જૂન 1897, શાહજહાંપુર
- અવસાન: 19 ડિસેમ્બર 1927, ગોરખપુર જેલ, ગોરખપુર
- પુસ્તકો: ફાંસીમાંથી સંગીત: રામ પ્રસાદ બિસ્મિલની આત્મકથા, ક્રાંતિ ગીતાંજલિ, નિજ જીવન કી એક છતા, આત્મકથા
- માતાપિતા: મૂળમતી, મુરલીધર

શાહિદ ભગતસિંહની જેમ, રામ પ્રસાદ બિસ્મિલ પણ યાદગાર યુવાન ક્રાંતિકારી હતા, જેમણે તેમના દેશ માટે શહીદ કર્યા. 1897 માં જન્મેલા, બિસ્મિલ સુખદેવની સાથે હિન્દુસ્તાન રિપબ્લિકન એસોસિએશનના આદરણીય સભ્યોમાંના એક હતા. તે કુખ્યાત કાકોરી ટ્રેન લૂંટમાં પણ સામેલ હતો, જેના કારણે બ્રિટિશ સરકારે તેને ફાંસીની સજા સંભળાવી હતી.

19. કે.એમ.મુંશી

- જન્મ: 30 ડિસેમ્બર 1887, ભરૂચ
- અવસાન: 8 ફેબ્રુઆરી 1971, મુંબઈ
- શિક્ષણ: બરોડાની મહારાજા સયાજીરાવ યુનિવર્સિટી
- પુસ્તકો: લોમહર્ષિની, પૃથ્વીવલ્લભ, લોપામુદ્રા, વધુ
- સંસ્થાઓની સ્થાપના: ભારતીય વિદ્યા ભવન

1887 માં જન્મેલા કે.એમ. મુનશીએ ભારતીય વિદ્યા ભવનની સ્થાપના કરી હતી અને મહાત્મા ગાંધી સાથે મીઠું સત્યાગ્રહ અને ભારત છોડો આંદોલનમાં ભાગ લેતાં તેઓ એક મજબૂત સ્વતંત્ર સેનાની તરીકે ઉભરી આવ્યા હતા. તેઓ સ્વરાજ પાર્ટી અને ઈન્ડિયન નેશનલ કોંગ્રેસમાં પણ જોડાયા હતા. તેઓ સરદાર પટેલ, ગાંધી અને સયાજીરાવ ગાયકવાડના પ્રબળ અનુયાયી હતા અને તેમના આઝાદીના વિરોધમાં ઘણી વાર ધરપકડ પણ કરવામાં આવી હતી.

20. બિપિનચંદ્ર પાલ

- જન્મ: 7 નવેમ્બર 1858, હબીગંજ જિલ્લો, બાંગ્લાદેશ
- અવસાન: 20 મે 1932, કોલકાતા
- પુસ્તકો: ભારતની સોલ: ભારતીય વિચારો અને આદર્શનો રચનાત્મક અધ્યયન, વધુ
- માતાપિતા: રામચંદ્ર પાલ, નારાયણી દેવી
- શિક્ષણ: સેન્ટ પોલ કેથેડ્રલ મિશન કોલેજ, પ્રેસિડેન્સી યુનિવર્સિટી

1858 માં જન્મેલા બિપિનચંદ્ર પાલ ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસનો નોંધપાત્ર ભાગ હતો. તે એક અનફર્ગેટ્ટેબલ ક્રાંતિકારી છે. તેમણે વિદેશી માલ ત્યજીને પ્રોત્સાહન આપ્યું. તેમણે લાલ-પાલ-બાલ ત્રણેય લાલલાજપત રાય અને બાલ ગંગાધર તિલક સાથે જોડાણ બનાવ્યું, અને સાથે તેમણે દેશ માટે ઘણી ક્રાંતિકારી પ્રવૃત્તિઓ ચલાવી.

21. ચંદ્ર શેખર આઝાદ

- જન્મ: 23 જુલાઈ 1906, ભાવરા
- અવસાન: 27 ફેબ્રુઆરી 1931, ચંદ્રશેખર આઝાદ પાર્ક
- પૂર્ણ નામ: ચંદ્રશેખર તિવારી
- ઉપનામ: આઝાદ
- શિક્ષણ: મહાત્મા ગાંધી કાશી વિદ્યાપીઠ
- માતાપિતા: સીતારામ તિવારી, જાગરાણી દેવી

ચંદ્ર શેખર આઝાદનો જન્મ 1906 માં થયો હતો અને તે આઝાદીની લડતમાં ભગતસિંહના નજીકના સાથી હતા. તે હિન્દુસ્તાન રિપબ્લિકન એસોસિએશનનો પણ એક ભાગ હતો અને બ્રિટિશ શાસકો સામે સૌથી નિર્ભય અને પડકારજનક સ્વાતંત્ર્ય સેનાની. બ્રિટીશ સૈનિકો સાથેના ઝઘડા દરમિયાન, ઘણા શત્રુઓને માર્યા ગયા પછી તેણે પોતાની કોલ્ટની પિસ્તોલથી ગોળી મારી હતી. તેણે શપથ લીધાં કે તે બ્રિટિશરો દ્વારા તેને ક્યારેય જીવતો પકડવામાં આવશે નહીં.

22. ચિતરંજન દાસ

- જન્મ: 5 નવેમ્બર 1870, ઢાકા, બાંગ્લાદેશ
- અવસાન: 16 જૂન 1925, દાર્જિલિંગ
- ઉપનામ: દેશબંધુ
- શીર્ષક: “દેશબંધુ” (રાષ્ટ્રનો મિત્ર)
- માતાપિતા: નિસ્તારિની દેવી, ભુવન મોહન દાસ

1870 માં જન્મેલા ચિતરંજનદાસ વ્યવસાયે વકીલ હતા અને સ્વરાજ પાર્ટીના વાસ્તવિક સ્થાપક હતા. દેશબંધુ તરીકે પ્રખ્યાત, તેમણે ભારતીય રાષ્ટ્રીય ચળવળમાં પણ ભાગ લીધો. કાયદાના વ્યવસાયી તરીકે, તેમણે successfully રોબિંદો ઘોષનો સફળતાપૂર્વક બચાવ કર્યો હતો, જેના પર બ્રિટિશરો દ્વારા કહેવાતા ગુનાનો આરોપ હતો. સુભાષચંદ્ર બોઝ ચિતરંજન દ્વારા માર્ગદર્શન આપતા હતા.

23. અબ્દુલ હાફિઝ મોહમ્મદ બરકતુલ્લાહ

- જન્મ: 7 જુલાઈ 1854, ભોપાલ
- અવસાન: 20 સપ્ટેમ્બર 1927, સાન ફ્રાન્સિસ્કો, કેલિફોર્નિયા, યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ
- પ્રમુખ: મહેન્દ્ર પ્રતાપ

અબ્દુલ હાફિઝ મોહમ્મદ બરકતુલ્લાહનો જન્મ 1854 માં થયો હતો અને દેશની સ્વતંત્રતા માટે અનન્ય લડત આપી છે. તેઓ ગડર પાર્ટીના સહ-સ્થાપક હતા જેનું સંચાલન સાન ફ્રાન્સિસ્કોથી વિદેશમાં કરવામાં આવ્યું હતું. વિદેશી ક્રાંતિકારી હોવાને કારણે, તેમણે લડતા હથિયાર તરીકે પેન લીધો અને સ્વતંત્રતાની આગને ભડકાવવા માટે ઇંગ્લેન્ડના અગ્રણી દૈનિકમાં ઝગઝગતાં લેખ પ્રકાશિત કર્યા.

24. અશ્ફાકુલ્લા ખાન

- જન્મ: 22 October સ્ટોબર 1900, શાહજહાંપુર
- અવસાન: 19 ડિસેમ્બર 1927, ફૈઝાબાદ
- અન્ય નામ: અશફાક ઉલ્લા ખાન.
- માતાપિતા: મઝૂર-ઉન-નિસા, શફીક ઉલ્લાહ ખાન

1900 માં જન્મેલા, અશ્ફુલ્લા ખાન ડબલ્યુ અન્ય ક્રાંતિકારી અગ્નિના કુવારા છે, જેમણે સૂચિમાં અન્ય ઘણા શહીદોની જેમ માતા ભારત માટે પણ પોતાનો જીવ બલિદાન આપ્યો. બિસ્મિલ અને ચંદ્રશેખાની જેમ, તે પણ, હિન્દુસ્તાન રિપબ્લિકન એસોસિએશનના અગ્રણી સભ્ય હતા. તેણે કાકોરી ખાન ખાતે તેના સાથીઓની મદદથી લોકપ્રિય ટ્રેન લૂંટ ચલાવી હતી, જેને કારણે તેને બ્રિટીશ લોકોએ ફાંસી આપી હતી.

25. બેગમ હઝરત મહેલ

- જન્મ: 1820, ફૈઝાબાદ
- અવસાન: 7 એપ્રિલ 1879, કાઠમંડુ, નેપાળ
- જીવનસાથી: વાજિદ અલી શાહ (મી.? 791879)

1820 માં જન્મેલા હઝરત મહેલે બ્રિટીશ શાસકો સામે બળવો કરવા માટે 1857 ના બળવોમાં ભાગ લીધો હતો. તેમણે ફૈઝાબાદના નાનાસાહેબ અને મૌલાવી જેવા નેતાઓ સાથે કામ કર્યું. તેણીએ એકલા હાથે લખનૌનો બચાવ કર્યો, જ્યારે તેનો પતિ દૂર હતો ત્યારે સૈનિકોની આગેવાની કરતો હતો. તેણીએ મંદિરો અને મસ્જિદોના ધ્વંસને રોકવા પણ લડ્યા, ત્યારબાદ તેણી નેપાળમાં પીછેહઠ કરી.

26 જાનકીદેવી બજાજ

જાનકીદેવી બજાજ તેઓ મહાત્મા ગાંધીની નજીકની સાથી હતી. સ્વતંત્રતા સંગ્રામની ચળવળમાં ભાગ લેવા સાથે, તેમણે ખાખડી અને ચરખા પર ફરતો ફર્યો.

વર્ષ 1921 માં, ગાંધીથી પ્રેરિત, જાનકીદેવી બજાજે ઘરની અંદર અને બહાર ઉપયોગમાં લેવામાં આવતા વિદેશી કપડાં સળગાવી દીધા. તેણીએ ખાદીમાં બધાને યોર્યા. દિવસ અને રાત તે ચરખા અને કાંતાણ પર કામ કરતી અને ઘરે ઘરે ચરખાની સ્પિનિંગ શીખવતા.

જાનકીદેવી બજાજને 1956 માં બીજો સર્વોચ્ચ નાગરિક એવોર્ડ પદ્મ વિભૂષણથી નવાજવામાં આવ્યો હતો. તેમની મેરી જીવન યાત્રા નામની આત્મકથા 1965 માં પ્રકાશિત થઈ હતી. તેમનું 1979 માં મૃત્યુ થયું હતું. તેમની યાદમાં ઘણી શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ અને એવોર્ડ્સ સ્થાપવામાં આવ્યા છે, જેમાં જાનકી દેવી બજાજ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ મેનેજમેન્ટ સ્ટડીઝ અને બજાજ દ્વારા સ્થાપિત 'જાનકીદેવી બજાજ ગ્રામ વિકાસ સંસ્થા' નો સમાવેશ થાય છે. ઇલેક્ટ્રિકલ્સ. જેમ જેમ ભારત આઝાદીના 70 વર્ષ ઉજવે છે, તેમ અમે તમને એવી સ્ત્રીઓની વાર્તાઓ લાવીએ છીએ જેઓ ભારતીય સ્વતંત્રતા સંગ્રામનો ભાગ હતા. તમે કદાચ તેમાંથી કેટલાક વિશે સાંભળ્યું હશે, પરંતુ મોટાભાગનાને આપણા ઇતિહાસના પુસ્તકો અથવા લોકપ્રિય મેમરીમાં કોઈ ઉલ્લેખ મળતો નથી. આ જીવનના દરેક ક્ષેત્રની સામાન્ય મહિલાઓ હતી, જેમણે સ્વતંત્રતાના હેતુ માટે અસાધારણ યોગદાન આપ્યું.

નાયબ નાણા પ્રધાન બનનારી પ્રથમ મહિલા હોવાનો ગૌરવ બિહારના રાજકારણી એવા તારકેશ્વરી સિંહા વિશે બહુ લખ્યું નથી. રાજકીય કોરિડોરમાં મોરારજી દેસાઈ સાથેની તેમની નિકટતા એક વાતનો વિષય હતો. જો કે, પછીથી તેમણે રાજકારણ છોડી દીધું અને સામાજિક કાર્યોનો આશરો લીધો.

બિહારમાં 26 ડિસેમ્બર, 1926 ના રોજ જન્મેલા સિંહા દેશમાં ચાલી રહેલા સ્વતંત્રતા સંગ્રામથી છૂટા ન હતા. પટનાની બાંકીપોર કોલેજની વિદ્યાર્થીની, તેણીએ ૧૦ વર્ષની નાની ઉંમરે 1942 માં ભારત છોડો આંદોલનમાં જોડાઈ હતી. 1945 માં લાલ કિલ્લા પર ભારતીય રાષ્ટ્રીય સૈન્યના સૈનિકોની અજમાયશ તેમને ખૂબ આકર્ષિત કરી હતી અને તે રાજકારણ તરફ વળી હતી. તે ટૂંક સમયમાં બિહારના વિદ્યાર્થી કોંગ્રેસના અધ્યક્ષ તરીકે ચૂંટાઈ આવી. નાલંદામાં મહાત્મા ગાંધી પ્રાપ્ત કરનારાઓમાં સિંહા પણ હતા, જેઓ ભાગલા દરમિયાન હિન્દુ-મુસ્લિમ રમખાણોને ડામવા માટે આ ક્ષેત્રમાં હતા.

28 કુંતાલા કુમારી સબત

ગાંધીના અનુયાયી, કુનાતાલા કુમારી સબતે હંમેશાં ભાર મૂક્યો હતો કે સ્વતંત્રતા તેમનો જન્મ અધિકાર છે અને મહિલાઓને બ્રિટીશ સામેની લડતમાં સક્રિયપણે ભાગ લેવા પ્રોત્સાહિત કરે છે. તેણે ખૂબ જ નાનપણથી જ કવિતાઓ અને નવલકથા લખવાનું શરૂ કર્યું હતું. 'ના ટુંડી', 'કાલી બોહુ', 'પારસમણી', 'ભારતી', 'રઘુ અરકીતા' એ તેમનું નોંધપાત્ર કામ છે. તેમણે ઉડિયા સાહિત્યના વિકાસ માટે સ્થાપના કરેલી 'ભારતીય તપોવન સંઘ' નામની સંસ્થાની સ્થાપના પણ કરી હતી. સાહિત્યમાં તેમના યોગદાન માટે, તેણીના જીવનકાળ દરમિયાન ઘણી સંસ્થાઓ દ્વારા તેનું સન્માન કરવામાં આવ્યું.

29 સરલા દેવી ચૌધરાણી

લગ્ન પછી, તે રાજકીય પ્રવૃત્તિઓમાં વધુ શામેલ થઈ ગઈ અને શક્તિશાળી રાષ્ટ્રવાદી ઉર્દુ સાપ્તાહિક અખબાર 'હિન્દુસ્તાન' ના સંપાદનમાં તેના પતિને મદદ કરી. તેણે પેપરની અંગ્રેજી આવૃત્તિ પણ પ્રકાશિત કરી. બાદમાં જ્યારે રોલટ એક્ટ પસાર કરવામાં આવ્યો ત્યારે તેણીએ માધ્યમનો ઉપયોગ સરકારની વલણની ટીકા કરવા માટે કર્યો. તેમના પતિની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી જ્યારે સરલા દેવીની ધરપકડ કરવામાં આવી ન હતી કારણ કે બ્રિટિશરોને ચિંતા હતી કે બંનેની ધરપકડ કરવાથી વધુ ગૂંચવણ leadભી થઈ શકે છે. તે લાહોરમાં મહાત્મા ગાંધીના સંપર્કમાં આવી હતી અને તેમના સત્ય અને અહિંસાના સિદ્ધાંતથી ભારે પ્રભાવિત હતી. તેણે પોતાને રાષ્ટ્રના હેતુ માટે સમર્પિત કરી દીધી. પાછળથી, તેના એકમાત્ર પુત્ર દિપકના લગ્ન ગાંધીની પૌત્રી રાધા સાથે થયાં. જો કે, શરૂઆતમાં તે કોંગ્રેસની ટેકેદાર નહોતી પણ ક્રાંતિકારી ફિલસૂફી તરફ આકર્ષાયેલી હતી.

30 અન્નપૂર્ણા મહારાણા

અન્નપૂર્ણા મહારાણા, જેને યુની આપા તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે 14 વર્ષની ઉંમરે સ્વતંત્રતા સંગ્રામમાં જોડાઈ હતી, તેણીના માતાપિતા રામ દેવી અને ગોપબંધુ ચૌધરીની પાસે હતી, જે બંને સક્રિય સ્વતંત્રતા સેનાની હતા અને બ્રિટિશરો વિરુદ્ધ વિવિધ લડતમાં ભાગ લીધો હતો. તે ઈંદિરા ગાંધી દ્વારા બનાવવામાં આવેલી ચિલ્ડ્રન બ્રિગેડ બનાર સેનામાં જોડાઈ, જેણે કોંગ્રેસને બ્રિટીશ શાસન સામેની લડતમાં મદદ કરી. આ સમય દરમિયાન, તેણે કટક અને જાજપુરની જેલમાં છ મહિના ગાળ્યા. જેલોમાં રહેલા વલણને કારણે ગરીબોના ઉત્થાન તરફ કામ કરવાનો સંકલ્પ થયો. જ્યારે મહાત્મા ગાંધીએ પુરીથી ભદ્રક સુધી હરિજન પદયાત્રા કરી ત્યારે 1934 માં મહારાણાએ સક્રિય ભાગ લીધો. 1942 માં ભારત છોડો આંદોલન દરમિયાન તેની ઘરપકડ કરવામાં આવી હતી. તેણે 2007 માં મૃત્યુ પામેલા સરત મહારાણા સાથે લગ્ન કર્યાં. તેઓ ઓડિશામાં મૂળભૂત શિક્ષણનો પ્રણેતા માનવામાં આવ્યાં હતાં. બાળકોને ચરખા કેવી રીતે સ્પિન કરવું તે શીખવવામાં આવતું હતું અને દૈનિક ધોરણે ગામની સફાઈ કરવાની કામગીરી હાથ ધરી હતી.

31 ઝલકરી બાઘ

ઝલકરી બાઘનો જન્મ 22 નવેમ્બર 1830 ના રોજ ઝાંસી નજીક ભોજલા ગામમાં દલિત પરિવારમાં થયો હતો. માતા જમુના દેવીના અવસાન પછી તેણીનો ઉછેર તેના પિતા સડોબા સિંહે કર્યો હતો. તેણીને ખૂબ જ નાની ઉંમરે ઘોડા પર સવારી અને શસ્ત્રોનો ઉપયોગ કરવાની તાલીમ આપવામાં આવી હતી. એવું માનવામાં આવે છે કે તેણે જંગલમાં એક દીપડાને ફક્ત લાકડી વડે માર માર્યો હતો, જે તે પશુપાલનનો ઉપયોગ કરતી હતી. જ્યારે જંગલમાં પ્રાણીએ તેના પર હુમલો કરવાનો પ્રયાસ કર્યો ત્યારે તેણે દેખીતી રીતે વાઘને એકલા હાથે મારી નાખ્યો હતો.

1858 માં, સ્ટ્રેથનાઈર્ન, ફીલ્ડ માર્શલ હ્યુગ હેનરી રોઝ, બળવોનો અંત લાવવા ઝાંસી પર હુમલો કર્યો. ઝલકરી બાઘએ પોતાનો જીવ જોખમમાં મૂક્યો અને પોતાને રાણીનો વેશ ધારણ કરી યુદ્ધના મેદાનમાં પ્રવેશ કર્યો જેથી લક્ષ્મીબાઈ સફળતાથી છટકી શકે.

32 ઉમાબાઇ કુંદપુર

1921 માં, S N.એન.એસ. હાર્દિકરે યુવા સંગઠન માટે હિન્દુસ્તાની સેવા દળની શરૂઆત કરી અને હુબલી તેની પ્રવૃત્તિઓનું કેન્દ્ર બન્યું. ઉમાબાઇ હિન્દુસ્તાની સેવા દળની મહિલા પાંખના નેતા બન્યા.

1924 માં, તેમણે ડો.હરદીકરને ઓલ ઇન્ડિયા કોંગ્રેસના બેલગામ સત્રમાં મદદ કરવા 150 થી વધુ મહિલાઓની ભરતી કરવામાં મદદ કરી. 1932 માં, તેણીની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને ચાર મહિના સુધી તેને ચરવડા જેલમાં રાખવામાં આવી હતી. તે જેલમાં રહી હતી ત્યારે બ્રિટિશરોએ ક્વોર્ટર પ્રેસને જપ્ત કરી, તેની શાળાને સીલ કરી દીધી અને તેની એનજીઓ 'ભાગિની મંડળ' ગેરકાયદેસર જાહેર કરી. આ ઘટનાઓથી કંટાળીને ઉમાબાઈએ લડવાનું ચાલુ રાખવાનું નક્કી કર્યું. તેનું નાનું ઘર મહિલા સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓ માટે આશ્રયસ્થાન બન્યું હતું. તેણીએ તેમને ફક્ત તેમના ઘરે જ રાખ્યા હતા, પરંતુ તેમની પરત ફરવા માટે પૈસા પણ આપ્યા હતા.

33 હંસા મહેતા

હંસા મહેતાએ પણ ગુજરાતી સાહિત્યમાં મોટો ફાળો આપ્યો હતો, જેમાં પિનોચિઓ, ગુલીવર ટ્રાવેલ્સ અને શેક્સપિયરના હેમ્લેટ અને વેનિસના વેપારીના અનુવાદનો સમાવેશ છે. તે બોમ્બે લેજિસ્લેટિવ કાઉન્સિલની સભ્ય બની હતી. બાદમાં, જ્યારે તેણી અખિલ ભારતીય મહિલા પરિષદના પ્રમુખ તરીકે ચૂંટાઈ ત્યારે, તેમણે મહિલા અધિકારના ચાર્ટર માટેની દરખાસ્ત રજૂ કરી. ભારતની બંધારણ સભાના સભ્ય તરીકે નિમણૂક થતાં, તે ભારતની બંધારણના મુસદ્દામાં મદદ કરનારા 15 મહિલાઓમાંની એક બની ગઈ. યુએન હ્યુમન રાઇટ્સ કમિશન ઉપરાંત યુનેસ્કોમાં એક્ઝિક્યુટિવ બોર્ડના સભ્ય તરીકે પણ તેમની નિમણૂક કરવામાં આવી હતી. 1995 માં પદ્મ ભૂષણ એવોર્ડિનું નિધન થયું હતું, જેમણે લાંબા ગાળાની જીંદગી જીવી હતી, જેનાથી ફક્ત આંતરરાષ્ટ્રીય સમુદાયને જ ફાયદો થયો ન હતો, પરંતુ ઘણી મહિલાઓને ઘરે પરત આવવાની આશા પણ હતી, જેના હેતુથી તેણે ચેમ્પિયન કર્યું હતું.

34 રાજકુમારી ગુપ્તા

રાજકુમારી ગુપ્તા સ્વતંત્રતા લડવૈયાઓના તે કુળના છે જેમને આઝાદીની ચળવળના કોઈ માનક ઇતિહાસમાં કોઈ ઉલ્લેખ મળ્યો હોવાની સંભાવના નથી. તેણીનો જન્મ કાનપુરના બાંદા જીલ્લામાં 1902 માં કરિયાણા કરનાર પિતા અને તેની માતા પૂર્ણાહની પ્રેક્ષિસમાં થયો હતો. તેણીએ ૧૦ વર્ષની નાની ઉંમરે મદન મોહન ગુપ્તા સાથે લગ્ન કર્યા, જે એક ક્રાંતિકારી હતા, પણ કોંગ્રેસની પ્રવૃત્તિઓમાં સક્રિય ભાગીદાર હતા. તેણી અને તેમના પતિ બંને મહાત્મા ગાંધીના આદર્શો તરફ દોર્યા હતા અને તેમના કહેવાથી સ્વતંત્રતા સંગ્રામમાં જોડાયા હતા. જો કે, પછીથી તે ક્રાંતિકારીઓ દ્વારા પ્રભાવિત થઈ જે બ્રિટિશરો સામે સશસ્ત્ર બળવો માને છે. તે ચંદ્રશેખર આઝાદ સાથે આત્મીયતા સાથે સંકળાયેલી હતી અને પતિ અને સાસુ-સસરાના જણાવીયા વિના ગુપ્ત રીતે અન્ય ક્રાંતિકારીઓને સંદેશાઓ અને સામગ્રી વહન કરીને તેમનું સમર્થન કરવાનું શરૂ કરી હતી. તે અલાહાબાદમાં આઝાદના જૂથ સાથે રાજોડાઈ ગઈ, જેનું નેતૃત્વ ભગતસિંહ દ્વારા કરવામાં આવ્યું.

35 નલિનીબાલા દેવી

આસામમાં અસહકાર અને સ્વદેશી આંદોલનમાં ગાંધીજીને સમર્થન આપવા આગળ આવેલી કેટલીક મહિલાઓમાં નલિનીબાલા હતી. ખાદીનું ઉત્પાદન વધારવા માટે હેમંત કુમારી દેવી, ગુનેશ્વરી દેવી અને નલિનીબાલાએ મળીને ગુવાહાટીમાં વણાટ તાલીમ કેન્દ્ર ખોલ્યું. બ્રિટિશરો સામે ખાદીનો શસ્ત્ર તરીકે ઉપયોગ કરવાનો પ્રયાસ કરી રહેલા ક્રાંતિકારીઓથી પ્રભાવિત અસંખ્ય મહિલાઓએ જ્યારે ગાંધીની મુલાકાત દરમિયાન કોંગ્રેસના કાર્યકરો માટે 500 ખાદી ટોપી લગાવી ત્યારે બધાને સ્તબ્ધ કરી દીધા.

36 કીતુર રાણી ચેન્નમ્મા

રાની ચેન્નમ્માએ તેના પતિ અને પુત્રના મૃત્યુ પછી, એક છોકરાને શિવલિંગપ્પા અપનાવ્યો અને તેને તેમનો અનુગામી બનાવ્યો, જે બ્રિટીશ ઇસ્ટ ઈન્ડિયા કંપનીમાં સારો ન હતો અને તેણે સિધ્ધાંત Lફ લાપ્સનો ઉપયોગ કરીને શિવલિંગપ્પાને હટાવવાનો આદેશ આપ્યો. પરંતુ તેનાથી તે રોકી શક્યો નહીં અને તેણે બ્રિટીશના નિયંત્રણમાં આવતા તેના રાજ્યને બચાવવા માટેના તમામ પ્રયત્નો કર્યા.

રાની ચેન્નમ્માએ બોમ્બેના રાજ્યપાલને પત્ર લખીને તેમને બ્રિટિશરો વિરુદ્ધ કાર્યવાહી કરવાની વિનંતી કરી હતી, પરંતુ તેમણે તેમની વિનંતીનું મનોરંજન કર્યું ન હતું. બે સો માણસોની સૈન્ય સાથે, બ્રિટીશ સૈન્યએ 21 ઓક્ટોબર 1824 ના રોજ કિતૂર પર હુમલો કર્યો, જે રાણીની સૈન્યની તુલનામાં વિશાળ હતો.

37 કેપ્ટન લક્ષ્મી સહગલ

24 ઓક્ટોબર 1914 ના રોજ લક્ષ્મી સ્વામિનાથન તરીકે જન્મેલી, તેણે 1938 માં મદ્રાસ મેડિકલ કોલેજમાંથી એમબીબીએસની ડીગ્રી લીધી. બે વર્ષ પછી, તે ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે સિંગાપોર ગઈ, અને 1943 માં તેણી નેતાજી સુભાષચંદ્ર બોઝને મળ્યા, જે મુલાકાત માટે ગયા હતા. દેશ. પાંચ કલાકની લાંબી ચર્ચા પછી, તેમને મહિલા ટુકડીનું નેતૃત્વ કરવાનું કહેવામાં આવ્યું, જે રાની ઝાંસી રેજિમેન્ટ તરીકે જાણીતી થઈ. 2009 માં ઈન્ડિયન એક્સપ્રેસને આપેલા ઇન્ટરવ્યુમાં તેણે કહ્યું હતું કે, "જ્યારે નેતાજીએ મને રાણી ઝાંસી ટુકડીનું નેતૃત્વ કરવાનું કહ્યું ત્યારે મને ખૂબ આનંદ થયો. તે મારા માટે ગર્વની ક્ષણ હતી. "

કેપ્ટન લક્ષ્મી સહગલ બાંગ્લાદેશી શરણાર્થી શિબિરોમાં કામ કર્યા પછી 1971 માં ભારતની કમ્યુનિસ્ટ પાર્ટી (માર્ક્સવાદી) માં જોડાયા હતા. તેણે 2012 માં ધ હિન્દુને કહ્યું હતું કે, મારી વિચારવાની રીત પહેલાથી જ સામ્યવાદી હતી અને હું કદી કમાણી કરવા અથવા ઘણી સંપત્તિ કે સંપત્તિ મેળવવા માંગતો નહોતો. પાછળથી, તે Indiaલ ઇન્ડિયા ડેમોક્રેટીકની સ્થાપના સભ્યોમાંની એક બની ગઈ 1981 માં મહિલા સંગઠન. 1984 ની ગેસ દુર્ઘટના પછી તે ભોપાલમાં રાહત કામગીરીમાં સક્રિયપણે ભાગ લેતી હતી. બાદમાં, તે કાનપુરમાં શેરીઓમાં નીકળી હતી અને ભૂતપૂર્વ વડા પ્રધાન ઇન્દિરા ગાંધીની હત્યા બાદ ફાટી નીકળેલા રમખાણો દરમિયાન શીખ વિરોધી ટોળા સામે આવી હતી.

38 અમલપ્રભા દાસ

અમલ પ્રભા દાસનો જન્મ 12 નવેમ્બર, 1911 ના રોજ હરે કૃષ્ણદાસ અને આસમાના ડિબ્રુગાંમાં હેમા પ્રભા દાસના જન્મ થયો હતો. તેણે પ્રાથમિક શાળા સ્થાનિક શાળામાં પૂર્ણ કરી. જ્યારે તેને સ્થાનિક કોટન કોલેજમાં પ્રવેશ નકારવામાં આવ્યો ત્યારે તે કલકત્તાની બેથુન ક કોલેજમાં ગઈ હતી જ્યાં તેણે 1929 માં સ્કૂલનું શિક્ષણ પૂરું કર્યું હતું.

1944 માં જ્યારે કસ્તુરબા ગાંધીનું અવસાન થયું ત્યારે મહાત્મા ગાંધીએ કસ્તુરબા ગાંધી મેમોરિયલ ટ્રસ્ટની સ્થાપના કરી. તેમણે ઉત્તર પૂર્વમાં તેના કામની દેખરેખ માટે અમલ પ્રભાની નિમણૂક કરી. સરનીયા હિલ્સ આશ્રમનું નામ કસ્તુરબા આશ્રમ રાખવામાં આવ્યું. 1946 માં જ્યારે આશ્રમની મુલાકાત લીધી ત્યારે અમલ પ્રભા વિશે ગાંધીજીએ કહ્યું, 'યે લડકી ચતુર હૈ, કામ કર શક્તિ હૈ'. બાદમાં, કસ્તુરબા આશ્રમે અરૂણાચલ પ્રદેશમાં 21 ગ્રામ સેવિકા કેન્દ્રો સ્થાપવામાં મદદ કરી.

1950 માં જ્યારે આસામમાં વિનાશક ભૂકંપ આવ્યો ત્યારે કસ્તુરબા આશ્રમ અને ગ્રામ સેવા કેન્દ્રોના સભ્યોએ રાહત કાર્યમાં મદદ કરી. કસ્તુરબા આશ્રમના નેતૃત્વ હેઠળ, ભૂકંપ દ્વારા બેઘર થયેલા લોકોને મદદ કરવા માટે કસ્તુરબા કલ્યાણ કેન્દ્રની સ્થાપના લખીમપુર ખાતે કરવામાં આવી હતી. તેમણે અસ્પૃશ્યતા સામે લડવા માટે ગુવાહાટી યુબક સેવાદળની સ્થાપના પણ કરી હતી અને વિનોબા ભાવેના ભૂદાન આંદોલન સાથે મળીને કામ કર્યું હતું.

38 ચંદ્રપ્રવા સૈકિયાણી

ચંદ્રપ્રવા સૈકિયાણી એક સમાજ સુધારક હતા જેમણે અસમમાં મહિલાઓના કલ્યાણ માટે અથાક મહેનત કરી. તે એક માતા હતી જેણે સમાજમાં મહિલાઓની સમાનતા માટે લડવાની પરંપરાઓ તોડી હતી અને ઓલ આસામ પ્રદેશીક મહિલા સમિતિની સ્થાપના કરી હતી

1921 માં અસહકાર ચળવળમાં ભાગ લઈને ભારતીય સ્વતંત્રતા ચળવળમાં સામેલ થઈ હતી. સિવિલ ચળવળ અને અસહકાર આંદોલનમાં ભાગ લેવા બદલ તે બે વખત જેલમાં ગઈ હતી. તેમને 1972 માં પદ્મશ્રીથી નવાજવામાં આવ્યા હતા. તેમણે 16 માર્ચ, 1972 ના રોજ તેમના 72 મા જન્મદિવસ પર અંતિમ શ્વાસ લીધા હતા. 2002 માં, ભારત સરકારે સમાજ સુધારકો શ્રેણી હેઠળ સ્મારક ટપાલ ટિકિટ જારી કરીને તેમનું સન્માન કર્યું હતું.

39 સરલા દેવી

એક સ્વતંત્રતા સેનાની, સરલા દેવીએ પણ આધુનિક ઓડિશા બનાવવા માટે ફાળો આપ્યો હતો. ઓડિશા વિધાનસભાના ભાગ બનનાર તે પ્રથમ મહિલા હતી. એક નારીવાદી અને સામાજિક કાર્યકર સરલા દેવી તેના સમય કરતાં ઘણી આગળ હતી. ભલે તે એક સાધારણ શૈક્ષણિક પૃષ્ઠભૂમિની હોવા છતાં, તે ઓરિસ્સાના એક મહાન લેખિકા તરીકે ઉભરી. તેણીએ સ્વતંત્રતા સંગ્રામમાં સક્રિય ભાગ ભજવ્યો હતો, જો કે, આજે તેના વારસોની અવગણના કરવામાં આવી છે.

સરલા દેવી 'મહિલા સમાજ' નો ભાગ બની હતી. તે એક એવી સંસ્થા હતી જેણે મહિલાઓને ભારતની સ્વતંત્રતા લડતમાં ભાગ લેવા પ્રેરણા આપી હતી. 1924 માં, કટકમાં સ્વતંત્રતા સંગ્રામ માટે એક પરિષદનું આયોજન કરવામાં આવ્યું. તે દિવસોમાં મહિલાઓ પડદા પાછળ બેસીને ભાષણો સાંભળતી હતી, પરંતુ સરલા દેવી ફક્ત અવરોધોની પાછળથી જ બહાર આવી ન હતી, તેમણે તે સભામાં ઉગ્ર ભાષણ પણ આપ્યું હતું. તેણે બાલાસોરના ઇંચુડીમાં મીઠું સત્યાગ્રહમાં ભાગ લીધો હતો અને ઓડિશાના વિવિધ જિલ્લાઓમાં પણ પ્રવાસ કર્યો હતો. તેને છત્રપુર જેલમાં બ્રિટિશરોએ ધરપકડ કરી હતી, બાદમાં તેણીને વેલોર જેલમાં ખસેડવામાં આવી હતી જ્યાંથી છ મહિના પછી તે છૂટી થઈ હતી. 8 ડિસેમ્બર, 1930 ના રોજ કટક પરત ફરતા તેણીને એક વિશાળ જાહેર સ્વાગત આપવામાં આવ્યું હતું.

40 કૃષ્ણમલ જગન્નાથન

કૃષ્ણમલ જગન્નાથન તામિલનાડુમાં સામાજિક અન્યાય સામે વિરોધ દર્શાવતો એક અગ્રણી અવાજ હતો. તેણીએ દેશના દક્ષિણના રાજ્યના ભૂમિહીન અને ગરીબ લોકોની સ્થિતિને ઉત્થાન અપાવવા માટે અથાક મહેનત કરી. તે લેન્ડ ફોર ટિલર્સ ફ્રીડમ (એલએફટીઆઈ) ચળવળની સ્થાપક પણ છે. કૃષ્ણમલ જગન્નાથન એક મહિલા અને કાર્યકર હતા જેમણે ગાંધી સિદ્ધાંતોની શક્તિનો ઉપયોગ કરીને દક્ષિણ ભારતનું પરિવર્તન કર્યું.

કૃષ્ણમલ અને તેના પતિ શંકલિંગમ , જે અસહકારની ચળવળ નાગરિક અસહકાર માં ભાગ લીધો અને ભારત ચળવળ વિનોબા ભાવે માતાનો Gramdan ચળવળ મારફતે જમીનના પુનર્વિતરણ માટે કામ કર્યું સત્યાગ્રહ મદદથી બહાર નીકળો. આ દંપતીએ ભૂદાન આંદોલન દ્વારા ભૂમિહીન ગરીબ લોકોને લગભગ 4 મિલિયન એકર જમીનનું વિતરણ કર્યું હતું. 1968 માં થયેલા હત્યાકાંડ પછી, જેમાં વેતનના વિવાદના પગલે 42 દલિત બાળકો અને મહિલાઓ સળગાવવામાં આવી હતી, આ દંપતીએ જમીનના પ્રશ્નોના સુધારા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવા માટે તમિલનાડુના ચંજાવર જિલ્લામાં એક પાયો બનાવ્યો હતો.

41 ઇન્દિરા ગાંધી

ભારતના પ્રથમ અને એકમાત્ર મહિલા વડા પ્રધાન બનતા પહેલા, ઇન્દિરા ગાંધી દેશની સ્વતંત્રતા લડતમાં સક્રિયપણે ભાગ લેતી હતી.

ઇન્દિરા પ્રિયદર્શિની નહેરુનો જન્મ 19 નવેમ્બર, 1917 ના રોજ અલ્હાબાદમાં થયો હતો. તેના પિતા પંડિત જવાહર લાલ નેહરુ અને દાદા પંડિત મોતીલાલ નેહરુ બંને સ્વતંત્રતા સેનાની હતા. નાનપણથી જ તે બ્રિટીશ સામે ભારતની સ્વતંત્રતાની લડત માટે પ્રતિબદ્ધ હતી. ઇન્દિરાના નજીકના મિત્ર પુપુલ જ્યકરે ઇન્દિરા ગાંધી: એ બાયોગ્રાફી પુસ્તકમાં લખ્યું હતું કે , " કોંગ્રેસ દ્વારા સ્વતંત્રતા સંગ્રામમાં સક્રિય ભાગ લેવાનો ઇનકાર કરવામાં આવતા ગુસ્સે થઈને, ઇન્દિરાએ પોતાના બાળકો બ્રિગેડ, વાનર સેના (વાંદરાઓની સેના) બનાવવાની તૈયારી કરી હતી."જ્યકરે આગળ લખ્યું, "બ્રિગેડના બાળકોની ઉંમર પાંચથી 18 વર્ષની વચ્ચે હતી. ઇન્દિરાએ સામાન્ય રીતે આનંદ ભવનથી સૈન્યની ગતિવિધિને નિયંત્રિત કરી હતી. નાના 'વાંદરા'ઓએ સંબોધિત પરબિડીયાઓને, રાંધેલા ભોજનમાં, ઘાયલ સ્વયંસેવકો માટે હાજરી આપી હતી, કેટલીકવાર કોંગ્રેસના સભ્યોને ગુપ્ત સંદેશાઓ આપતા કુરિયર તરીકે કામ કર્યું હતું. "

જવાહરલાલ નહેરુએ પણ એક પત્રમાં તેમની પુત્રીને નવી પહેલ બદલ અભિનંદન આપ્યા હતા. "ઇન્દુ પ્રિય, વાનર સેનામાં સાથી વનોરોની નોંધણી કરવામાં નાના વાનરને અભિનંદન."

42 યશોધરા દસપ્પા

1972 માં, તેમને ભારત સરકાર દ્વારા ત્રીજો સર્વોચ્ચ નાગરિક સન્માન પદ્મ ભૂષણ આપવામાં આવ્યો. કર્ણાટકમાં કેબિનેટ પ્રધાન બનનારી તે પહેલી મહિલા હતી

તેમણે ભારતીય સ્વતંત્રતાની લડતમાં તેમજ 1930 ના દાયકામાં યોજાયેલી વન સત્યાગ્રહ ચળવળ જેવી અનેક સામાજિક ચળવળોમાં ભાગ લીધો હતો, જેમાં 1200 થી વધુ લોકો કેદ થયા હતા. એક સક્રિય સામાજિક કાર્યકર અને સ્વાતંત્ર્ય સેનાની તરીકે, તેમણે સ્ત્રીઓને સત્યાગ્રહ આંદોલનમાં ભાગ લેવા પ્રોત્સાહિત કર્યા. 25 અપ્રિલ, 1938 ના રોજ, વિદુરશવાથમાં ગ્રામજનોએ એક સત્યાગ્રહ યોજ્યો હતો, જે દરમિયાન પોલીસે તેમના પર ફાયરિંગ કર્યું હતું, જેમાં લગભગ 35 લોકો માર્યા ગયા હતા. ઘટના બાદ યશોધરા દસપ્પાને જેલમાં મોકલવામાં આવ્યા હતા. તેણીનું ઘર ભૂગર્ભ સત્યાગ્રહી પ્રવૃત્તિ માટે એક મીટિંગ પોઇન્ટ હતું. તેણીએ સરકાર વિરુદ્ધ અનેક આક્રમક ભાષણો લખ્યા હતા અને જ્યારે તેણીએ સ્વાતંત્ર્ય માટે આંદોલન કરી રહેલા વિરોધ કરનારાઓ સામે નિર્દયતા માટે જાણીતા હેમિલ્ટનના નામ પર મકાનનું નામ નક્કી કરવાનું નક્કી કર્યું હતું.

43 અમૃત કૌર

ઇંગ્લેંડથી પરત ફર્યા પછી રાજકુમારી અમૃત કૌર આઝાદી પ્રાપ્ત કરવાનો સંદેશો ફેલાવવા માટે દેશભરની યાત્રા કરી.

તેના પિતા ગોપાલ કૃષ્ણ ગોખલે સહિત ઘણા INC પાર્ટી નેતાઓના વિશ્વાસનો આનંદ માણી રહ્યા હતા. ભારત પાછા ફર્યા પછી, તેણીને સ્વતંત્રતા ચળવળમાં રસ પડ્યો અને તેમણે ગાંધીવાદી વિચારો અને દેશ પ્રત્યેની તેમની દ્રષ્ટિ તરફ આકર્ષિત થવાની લાગણી અનુભવી. જલિયાંવાલા બાગ હત્યાકાંડ પછી કૌરને બ્રિટીશ રાજથી આઝાદી મેળવવાની મહત્તાનો અહેસાસ થયો. તે આઈએનસીમાં સામેલ થઈ અને ભારતની આઝાદીની લડતમાં તેમજ ભાગ લેવાની સાથે સાથે ભારતમાં સમાજ સુધારણા પ્રવૃત્તિઓમાં ફાળો આપવાનું શરૂ કર્યું.

44 મુલમતી

રામ પ્રસાદ બિસ્મિલની મહાન માતા, મૂળમતી અને ભારતીય સ્વતંત્રતા સંગ્રામમાં તેમની ભૂમિકાને યાદ કરે છે

મૂળમતી એ મહાન ભારતીય ક્રાંતિકારી રામ પ્રસાદ બિસ્મિલની માતા હતી. તે એક સરળ સ્ત્રી હતી જેણે તેમના પુત્રના ક્રાંતિકારી વિચારોને ટેકો આપ્યો અને તેની સ્વતંત્રતાની લડતમાં તેમને મદદ કરી. બિસ્મિલે ભગતસિંહ, ચંદ્રશેખર આઝાદ, અશફાકુલ્લા ખાન, રાજગુરુ અને અન્ય સાથે મળીને 1928 માં હિન્દુસ્તાન સમાજવાદી રિપબ્લિકન એસોસિએશનની પ્રખ્યાત રચના કરી. બાદમાં તેમને 1918 ના પ્રખ્યાત મૈનપુરી કાવતરું કેસમાં અને 1925 ના કાકોરી કાવતરુંની ભૂમિકા માટે ગોરખપુર જેલમાં ધરપકડ કરવામાં આવી હતી.

બિસ્મિલને ફાંસીની સજા આપવાના દિવસો પહેલા, મૂળમતી તેના પુત્રને મળવા ગઈ હતી. તેની પ્રિય માતાની નજરમાં, બિસ્મિલ તેની લાગણીઓને કાબૂમાં કરી શક્યો નહીં અને તૂટી પડ્યો, પરંતુ તેની માતા બેચેની રહી અને તેમને કહ્યું કે તેમને તેમના જેવા પુત્ર હોવાનો ગર્વ છે. તેણે, બદલામાં, તેની માતાને કહ્યું કે તે મૃત્યુના ડરથી રડતો નથી, પરંતુ કારણ કે તે તેની માતાને ફરી ક્યારેય જોશે નહીં.

45 મેડેલીન

મેડેલીન સ્લેડ , મીરાબહેન બ્રિટીશ રીઅર-એડમિરલ સર એડમંડ સ્લેડની પુત્રી હતી. તેણીએ ભારતની આઝાદી માટે કેવી લડત આપી તે અહીં છે.

ઉચ્ચ નૈતિકતા અને ઉદ્દેશ્યવાળા પ્રભાવશાળી નેતાઓમાં તેઓના અનુયાયીઓને પ્રેરણા અને પરિવર્તન કરવાની શક્તિ છે. મહાત્મા ગાંધી આવા એક નેતા હતા જેમણે લાખો લોકોને તેમની સાથે જોડાવા અને ભારતની આઝાદી માટે લડવાની પ્રેરણા આપી હતી. તેમના અનુયાયીઓમાં મીરાબહેન હતી, જે એક મહિલા હતી જેણે બ્રિટનમાં જીવનનો સગવડ છોડી દીધો અને ગાંધીજીની સ્વતંત્રતા ચળવળમાં જોડાવા માટે ભારત આવ્યા

આશ્રમમાં રહ્યા પછી,. મીરાબહેને સ્વતંત્રતા ચળવળમાં ભાગ લીધો અને ગાંધી અને અન્ય લોકો સાથે 1931 માં લંડનમાં રાઉન્ડ ટેબલ કોન્ફરન્સમાં ભાગ લીધો.

1931 માં અસહકાર ચળવળની પુનઃ શરૂઆતમાં 1932-33 દરમિયાન તેણીને કેદ કરવામાં આવી હતી.

46 ઉડા દેવી

ઉડા દેવી એ પ્રખ્યાત 'દલિત બહાદુર સ્ત્રીઓ' માંની એક હતી, જેમણે બ્રિટિશ ઇસ્ટ ઈન્ડિયા કંપની વિરુદ્ધ 1857 ના બળવોમાં ભાગ લીધો હતો અને લખનૌમાં સિકંદર બાગમાં યુદ્ધ તરીકે ઓળખાતી લડાઈઓમાં એક નેતૃત્વ કર્યું હતું. 16 નવેમ્બર, 1857 ના રોજ યુદ્ધના મેદાનમાં મૃત્યુ પામ્યા તે પહેલાં તેણે એકલા જ 32 જેટલા બ્રિટિશ સૈનિકોને મારી નાખ્યા હતા. 150 વર્ષ પહેલાં તેણીનું નિધન થયું હતું, પરંતુ તેણીની બહાદુરી અને હિંમત હજી પણ ઘણા લોકો માટે પ્રેરણારૂપ છે.

47 પરબતી ગિરી

પરબતી ગિરી 16 વર્ષની નાની ઉંમરે ભારત છોડો આંદોલનમાં જોડાઈ હતી. આઝાદી પછી, તેમણે અનાથ અને મહિલાઓના ઉત્થાન માટે કામ કર્યું

પરબતી ગિરીનો જન્મ 19 જાન્યુઆરી, 1926 ના રોજ ઓડિશાના અવિભાજિત સંબલપુર જિલ્લાના સમલાઇપદર ગામે થયો હતો. કિશોર વયે, તે હંમેશાં રાજકીય ચર્ચાઓ કરતી હતી, જેમાં તેના કાકા રામચંદ્ર ગિરી શામેલ હતા, જે સ્વાતંત્ર્ય સેનાની હતા. ચર્ચાઓએ તેને રાષ્ટ્રીય મુદ્દાઓમાં રસ લેવા પ્રેરે. તેણીએ ત્રીજા ધોરણ સુધી શિક્ષણ મેળવ્યું અને ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસ માટેના પ્રચાર માટે છોડી દીધી. તે ભાગ્યે જ ઘરે જ રોકાઈ હતી અને પાર્ટીના પ્રચાર માટે ઓડિશાની મુસાફરી કરવાનું પસંદ કર્યું હતું. તેના શરૂઆતના વર્ષોમાં, પાર્વતી આશ્રમો તરફ આકર્ષિત થઈ હતી જેમાં તેણીએ હસ્તકલા શીખી હતી. તે નજીકના ગામો જેવા કે બારગ, ઘેન્સ, પાનીમોરા, બારપલી, સરંડાપલી અને પદ્મપુરની પ્રવાસ કરી અને ત્યાંના લોકો સાથે વાતચીત કરી અને તેમને ખાદી સ્પિન કરવાની તાલીમ આપી. ભારત છોડો આંદોલન દરમિયાન, પરબતીએ આઝાદીની લડતમાં પોતાને સમર્પિત કર્યું. મહાત્મા ગાંધીથી પ્રેરાઈને, તેઓ ઘણીવાર બ્રિટીશ રાજ સામેના વિરોધમાં ભાગ લેતા

48 મણીબેન પટેલ

મણીબેન પટેલ મહાન ભારતીય સ્વતંત્રતા પિતા સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલની પુત્રી હતી. તેણીને પિતા પાસેથી દેશભક્તિનો ઉત્સાહ વારસામાં મળ્યો, અને તેમના જેવા, તેણીને સ્વતંત્રતા ચળવળમાં ભૂમિકા માટે પણ યાદ કરવામાં આવે છે.

મહાત્મા ગાંધીની દેખરેખ હેઠળ મણીબેન અસહકાર આંદોલન તેમજ મીઠાના સત્યાગ્રહમાં સક્રિયપણે ભાગ લીધો. સ્વતંત્રતા ચળવળમાં તેમની ભૂમિકા માટે તેણીને ઘણી વખત જેલમાં ધકેલી દેવામાં આવી. ભારત છોડો આંદોલન દરમિયાન તેની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને તે 1942 થી 1945 દરમિયાન પુણેની ચરવાડા જેલમાં બંધ હતી. તે તેના પિતા અને સાચા ગાંધીવાદી જેવા કડક શિસ્ત હોવાને કારણે તે જેલમાં તેના દિવસની શરૂઆત પ્રાર્થનાઓ સાથે કરતી હતી, ત્યારબાદ સ્પિનિંગ, વાંચન, ચાલવું, ધોવાઈ જતું. બીમાર કેદીઓની સંભાળ અને સંભાળ રાખવી.

49 જાનકી એથી નહપ્પન

જાનકી અતિ નહપ્પન, જેને 'જાનકી જેવર' પણ કહેવામાં આવે છે, તે ભારતીય રાષ્ટ્રીય સૈન્યની ઝાંસી રેજિમેન્ટની રાણીના જાણીતા કમાન્ડરોમાંના એક હતા.

જાનકી એથી નહપ્પનનો જન્મ 25 ફેબ્રુઆરી, 1925 માં કુઆલાલંપુર, મલય (મલેશિયા) માં તામિલ પરિવારમાં થયો હતો. સુભાષચંદ્ર બોઝ દ્વારા ભારતીયોને ભારતની આઝાદી માટે લડવામાં ગમે તેટલું દાન આપવા દાન કર્યાનું સાંભળ્યું ત્યારે તેણી ફક્ત 16 વર્ષની હતી. તેણીએ તરત જ તેની સોનાની બુટ્ટીઓ ઉતારી અને તે માટે દાનમાં આપી.

આઈએનસીના સભ્ય તરીકે જાનકી ભારતીય રાષ્ટ્રીય સૈન્ય (આઈએનએ) ની ઝાંસી રેજિમેન્ટની રાણીમાં જોડાવાનો સંકલ્પ કરે છે. જો કે, તેણીને તેના પિતાના આકરા વાંધાનો સામનો કરવો પડ્યો, જેણે છેવટે તેની વિનંતીઓ સ્વીકારી. આઈએનસીમાં હતા ત્યારે, તે ઝડપથી તેની રેજિમેન્ટના કમાન્ડ સેકન્ડ ઇન કમાન્ડ પર પહોંચી ગઈ.

50 માતંગીની હજીરા

માતંગીનીનો જન્મ 19 ઓક્ટોબર 1870 ના રોજ પશ્ચિમ બંગાળના મિદનાપુર જિલ્લાના તમલુકના એક નાના ગામમાં એક ગરીબ ખેડૂત પરિવારમાં થયો હતો. જ્યારે તે સગીર હતી ત્યારે તેણે 62 વર્ષીય ધનિક વિધુર સાથે લગ્ન કર્યા હતાં. પરિણામે, સંતાન કર્યા વિના તે 18 વર્ષની ઉંમરે વિધવા થઈ ગઈ. તેણીએ એક ધર્મનિષ્ઠ જીવન જીવતા, ઘણીવાર તકલીફમાં બીજાની મદદ કરતા. 1905 માં, તેમણે એક ગાંધીવાદી તરીકે ભારતીય સ્વતંત્રતા ચળવળમાં interestંડો રસ લેવાનું શરૂ કર્યું. ઉલ્લેખનીય છે કે, મિદનાપુર સ્વતંત્રતા સંગ્રામમાં મહિલાઓની ભાગીદારી માટે પ્રખ્યાત હતા. માતંગિની એવા લોકોમાંના એક હતા જે તેમની વચ્ચે સૌથી વધુ અગ્રણી બન્યા.

1932 માં, તે સિવિલ આજ્દાભંગ ચળવળમાં સામેલ થઈ અને પછી તેને સોલ્ટ એક્ટ તોડવા બદલ ધરપકડ કરવામાં આવી. છૂટા થયા પછી પણ તેણે ટેક્સ નાબૂદ કરવા માટે પોતાનો વિરોધ ચાલુ રાખ્યો હતો. પ્રકાશન પછી, તે ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસની સક્રિય સભ્ય બની. સાચા ગાંધીવાદી હોવાને કારણે, તે નિયમિત રીતે કાંતતી અને ખાદી પહેરતી. તેણીને એક કરતા વધુ વખત જેલમાં ધકેલી દેવામાં આવી હતી, પરંતુ તેની સેક્સ અને વયને કારણે પોલીસ તેને થોડા કલાકોથી વધુ સમય માટે અટકાયતમાં રાખવામાં શરમ અનુભવી હતી.

51 એ.વી. કુટ્ટીમલુ અમ્મા

સ્વતંત્રતા સેનાની, સ્વદેશી આંદોલનનો પ્રચારક, એક સામાજિક કાર્યકર, ખાદી પ્રોત્સાહક અને ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસ (આઈએનસી) ની સક્રિય સભ્ય, એ.વી. કુટ્ટીમલુ અમ્મા એક અસાધારણ મહિલાઓ હતી, જેમણે કેરળમાં સ્વતંત્રતા ચળવળને આકાર આપવામાં માત્ર મદદ કરી નહોતી પરંતુ દેશમાં બ્રિટિશરોના વિરોધમાં સૂક્ષ્મ છતાં નોંધપાત્ર ઉદાહરણો બેસાડીને માર્ગનું માર્ગદર્શન આપ્યું.

એ.વી. કુટ્ટીમલુ અમ્માનો જન્મ 1905 માં માલાબારમાં અંકકારા વાડકથુ પરિવારમાં થયો હતો. તેણીએ કેરળ પ્રદેશ કોંગ્રેસ સમિતિના અધ્યક્ષ અને મદ્રાસ રાજ્યના મંત્રી, કોઝીપુરથુ માધવ મેનન સાથે લગ્ન કર્યા હતા. તે કુટનાદના અંકકારા વડકથ હાઉસની હતી, જેણે ભારતને શાસ્ત્રીય નૃત્યાંગના મૃણાલિની સારાભાઈ, કેપ્ટન લક્ષ્મી અને મલ્લિકા સારાભાઈ સહિત અનેક મહિલા કાર્યકરો અને સામાજિક કાર્યકરો આપ્યા છે.

સમાજસેવક તરીકેનું જીવન કુટ્ટીમલુ અમ્મા 1930 માં સ્વદેશી આંદોલનમાં જોડાયો અને ટૂંક સમયમાં જ એક લોકપ્રિય વ્યક્તિ બન્યો. તેમણે 1931 માં કોઝિકોડમાં વિદેશી કાપડની દુકાનોની ચૂંટણીઓમાં મહિલાઓના જૂથોનું નેતૃત્વ કર્યું હતું. હેન્ડલૂમને પ્રોત્સાહન આપવા ઉપરાંત કુટ્ટીમલુને રાજ્યમાં અનાથાલયો સ્થાપવા માટે પણ યાદ કરવામાં આવે છે.

52 અકમ્મા ચેરીયન

એકમ્મા ચેરીઅને 1938 માં સ્વતંત્રતાની લડતમાં જોડાવાનું શીખવાનું છોડી દીધું હતું. જ્યારે ત્રાવણકોરના સી.પી. રામાસ્વામી િય્યરે રાજ્ય કોંગ્રેસ દ્વારા આંદોલનને ગેરકાયદેસર જાહેર કરીને અને તેના અધિકારીઓને વોરંટ વિના ધરપકડ કરવાની મંજૂરી આપીને દબાવવાનું નક્કી કર્યું હતું. , પાર્ટીએ નવા મોરચાને આગળ વધારવા માટે 'રાષ્ટ્રપતિઓની નિમણૂક કરવાનો નિર્ણય લીધો.

રાજ્ય કોંગ્રેસ ઉપરના પ્રતિબંધનો વિરોધ કરવા માટે મહારાજા ચિથીરા ચિરુનલ બલારામ વર્માના જન્મદિવસની ઉજવણીના દિવસે અકમ્મા ચેરીઅને તિરુવનંતપુરમના થંપાનૂરથી રાજવી મહેલ તરફ એક જન રેલીનું નેતૃત્વ કર્યું હતું. જ્યારે બ્રિટીશ પોલીસ વડાએ તેના માણસોને મહેલની બહાર ભેગા થયેલા લોકો પર ગોળીબાર કરવાનો આદેશ આપ્યો ત્યારે અકમ્મા ચેરીનના બહાદુર શબ્દોએ 'તેને પહેલો ગોળી ચલાવવા' કહેતા બ્રિટીશ અધિકારીઓને પાછા ખેંચવાની ફરજ પડી.

53 નેલી સેનગુપ્તા

નેલી સેનગુપ્તા એ ભારતની સ્વતંત્રતા માટે લડનારા અગ્રણી અંગ્રેજી મહિલાઓમાંની એક હતી. તેણીનો જન્મ ભારતમાં થયો ન હતો પરંતુ લગ્ન પછી તે દેશમાં સ્થાયી થયો હતો. પાછળથી તે 1933 માં કોલકાતામાં 47 મા વાર્ષિક સત્રમાં ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસના અધ્યક્ષ બન્યાં. ભારતની સ્વતંત્રતા લડતમાં તેમનું યોગદાન હોવા છતાં, તેમનું નામ ઇતિહાસનાં પાનામાં ક્યાંક ખોવાઈ ગયું છે.

જ્યારે મહાત્મા ગાંધીએ 1921 માં અસહકાર આંદોલન માટે હાકલ કરી હતી, ત્યારે તેણીએ તેમના પતિ સાથે તેમાં ભાગ લીધો હતો. માનવામાં આવે છે કે જતીન ગાંધીનો એક સાથી સહાયક છે. આંદોલનમાં તેના પતિને ટેકો આપીને, તે ઘરે ઘરે જઈને ખાદી ઉત્પાદનો વેચતી. બ્રિટિશરોના આદેશોનું અનાદર કરવા બદલ તેણીને જેલમાં મોકલવામાં આવી હતી. જ્યારે અસમ-બંગાળ રેલ્વેમેનની હડતાલ દરમિયાન જતીનની ધરપકડ કરવામાં આવી ત્યારે તેણે જિલ્લા અધિકારીઓના આદેશનો વિરોધ કર્યો હતો અને શાસક સરકાર વિરુદ્ધ બેઠક બોલાવી હતી. 1931 માં, દિલ્હી વિધાનસભામાં ગેરકાયદેસર રીતે બોલવા બદલ નેલીને ચાર મહિનાની કેદ કરવામાં આવી હતી. બે વર્ષ પછી, તેના પતિને રાંચીની જેલમાં ધકેલી દેવામાં આવ્યા અને 1933 માં તેનું અવસાન થયું.

54 રાણી ગેડીનલિઉ

ગેડિનલિયુ 13 વર્ષની ઉંમરે હેરાકા ધાર્મિક ચળવળમાં જોડાયો. આ મલિનલ મણિપુર અને નાગા વિસ્તારમાંથી બ્રિટિશરોને દૂર રાખવાના એકમાત્ર હેતુ સાથે આ ચળવળ ટૂંક સમયમાં રાજકીયમાં ફેરવાઈ ગઈ. તેના જૂથના સભ્યોએ તેને દેવીના અવતાર ગણાવી હતી. લાંબા સમયથી આ આંદોલન મુશ્કેલીમાં મુકાશે તેવું જાણીને, બ્રિટિશ અધિકારીઓએ તેના પિતરાઈ ભાઈ હાઈપોઉ જાડોનાંગની ધરપકડ કરી અને તેને 1931 માં ફાંસી આપી. તેણીએ બ્રિટિશરો પર ઘણા હુમલાઓ પણ કર્યા.

ગેડિનલિયુનો આતંક એવો હતો કે બ્રિટિશ અધિકારીઓએ તેની ધરપકડને સરળ બનાવવા માટે તેના માથા પર બક્ષિસ મૂકી હતી. આવી એક સ્થિતિમાં, સરકારે જાહેર કર્યું કે જે વ્યક્તિને તેનું ઠેકાણું આપશે તેને ઓછામાં ઓછા 10 વર્ષ સુધી કર ચૂકવવાની જરૂર રહેશે નહીં.

55 તારા રાણી શ્રીવાસ્તવ

તારા રાણીનો જન્મ પટના નજીક સારનમાં થયો હતો. ખૂબ જ નાની ઉંમરે, તેણીએ કૂલેન્દુ બાબુ નામના સ્વતંત્ર સેનાની સાથે લગ્ન કર્યા અને બ્રિટીશ શાસન સામેના વિરોધ પ્રદર્શનોમાં સક્રિયપણે ભાગ લીધો. એવા સમયે કે જ્યારે સ્ત્રીઓને ભાગ્યે જ ઘરમાંથી બહાર નીકળવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, ત્યારે તારા સમાન વિચારધારાવાળી મહિલાઓને ભારત છોડો આંદોલન દરમિયાન દેખાવો કરવા એકઠા થયા હતા. ભારતી ઠાકુરની પુસ્તક વિમેન ઇન ગાંધીની માસ મૂવમેન્ટ મુજબ કૂલેન્દુએ ગામના પુરુષો અને મહિલાઓને સિવાન પોલીસ સ્ટેશન તરફ ભેગા કર્યા. ગાંધીજીના આહવાનના જવાબમાં વિરોધીઓ પોલીસ સ્ટેશનની છત પર તિરંગો લહેરાવવા કૂચ કરી રહ્યા હતા.

જ્યારે ટોળાએ તેનું પાલન કરવાની ના પાડી ત્યારે પોલીસે લાઠીચાર્જ કર્યો અને બાદમાં ટોળા પર ગોળીબાર કર્યો. કૂલેન્દુ બાબુને ગોળી વાગી હતી અને તે જમીન પર પડી હતી. તારા રાણીએ તેના પતિના ઘા પર પટ્ટી લગાવી અને પોલીસ સ્ટેશન તરફ કૂચ કરી. જ્યારે તે પાછો ફર્યો ત્યારે તેણે જોયું કે કૂલેન્દુ બાબુ ઈજાઓએ દમ તોડી દીધો હતો. પરંતુ અંતિમ સંસ્કાર સમારોહ દરમિયાન પણ તે શાંત રહી અને ભારતની આઝાદી માટે લડતી મહિલાઓ માટે પ્રેરણારૂપ બની.

56 બેગમ હઝરત મહેલ

1856 માં, જ્યારે બ્રિટીશ ઇસ્ટ ઈન્ડિયા કંપનીએ અવધનો વિસ્તાર જોડ્યો ત્યારે બેગમ હઝરત મહેલે અવધના રાજાને તાકીદે લડત ચલાવવાનું કહ્યું અને પદ છોડતા નહીં. જો કે, અવધના રાજાએ આ રાજ્યનો ત્યાગ કરી દીધો અને કલકત્તામાં દેશનિકાલ કરવામાં આવ્યો. પરંતુ બેગમ હઝરત મહેલે શરણાગતિ ન લેવાનો નિર્ણય કર્યો અને પ્રતિકાર કર્યો. તેના પતિને દેશનિકાલ કરવામાં આવ્યા પછી, તેમણે રાજ્યનો હવાલો લેવાનો અને બ્રિટિશરો પાસેથી પાછો મેળવવાનું નક્કી કર્યું. તેણે સૌ પ્રથમ સશસ્ત્ર સૈન્ય બનાવ્યું હતું અને તેના સાથીઓની મદદથી બૈસવારાના રાણા બેની માધો બક્ષ, મહોનાના રાજા ડ્રિંગ બિજાઇ સિંઘ, ફૈઝાબાદના મૌલવી અહમદ ઉલ્લાહ શાહ, રાજા માન સિંહ સહિતની સહાયથી તેમણે નિર્ભયપણે અંગ્રેજો સામે લડ્યા હતા અને લખનૌનો કબજો મેળવ્યો હતો. .

57 અબાદી બાનો બેગમ

અમ્માનો જન્મ 1850 માં ઉત્તરપ્રદેશના એક પ્રખર રાષ્ટ્રવાદી પરિવારમાં થયો હતો, જેના કુટુંબના સભ્યોને 1857 ના બળવાના સમયે ભારે નુકસાન વેઠવું પડ્યું હતું. તેના લગ્ન રામપુર રાજ્યના વરિષ્ઠ અધિકારી અબ્દુલ અલી ખાન સાથે થયા હતા. દ્વિ અમ્માની એક પુત્રી અને પાંચ પુત્રો હતા જેમાં મૌલાના શૌકત અલી અને મૌલાના મુહમ્મદ અલી જૌહર હતા જે અલી ભાઈઓ તરીકે લોકપ્રિય હતા.

તેમનો પુત્ર સ્વતંત્રતા ચળવળમાં જોડાયો હતો અને તેની પ્રવૃત્તિઓ માટે તેને જેલની સજા પાછળ મૂક્યો હતો. જ્યારે તેનો પુત્ર જેલમાં હતો ત્યારે તેણે દેશની મુલાકાત લીધી હતી અને લોકોને મોટી સંખ્યામાં સંબોધન કરીને તેઓને આઝાદીની લડતમાં ભાગ લેવા પ્રેરણા આપી હતી. તેણીની આખી જીંદગી, તે કડક પૂર્ણહમાં માનતી હતી . જ્યારે તેમણે 1917 માં તેના જેલમાં દીકરા પુત્ર વતી દેશ સાથે વાત કરી હતી, ત્યારેપણતે તેના બુરખા પાછળ રહી હતી . હકીકતમાં, પહેલીવાર જ્યારે મુસ્લિમ મહિલાએ બુરખા પહેરીને રાજકીય મેળાવટને સંબોધન કર્યું હતું. તેમણે ખિલાફાટ ચળવળ અને સ્વતંત્રતા ચળવળમાં પણ ભાગ લીધો હતો, જેમાં મહિલાઓને આ કાર્યમાં જોડાવા માટે પ્રોત્સાહિત કર્યા હતા. તેના અથાક પ્રયત્નોના પરિણામે, આખું રાષ્ટ્ર આ ગીતોનો પડઘો લખી રહ્યો હતો:

58 અઝીઝન બાઇ

કાનપુરએ 1857 ના બળવોમાં મુખ્ય ભૂમિકા ભજવી હતી. જ્યારે નાના સાહેબે હિન્દુઓ અને મુસ્લિમો બંનેને આઝાદીની લડત માટે એક થવાની અપીલ કરી હતી, ત્યારે ગણિકાના અઝીઝન બાઇએ પણ તેમાં ભાગ લીધો હતો. 1857 ના બળવો દરમિયાન, તેમણે બ્રિટીશરો વિશેની માહિતી એકત્રીત કરવામાં મદદ કરી અને તે સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓને આપી દીધી. તેમ છતાં, તેમણે સ્વતંત્રતા લડતમાં નોંધપાત્ર ભૂમિકા ભજવી હતી, તેમ છતાં, ઘણા લોકો તેના યોગદાન વિશે જાણતા નથી

ઘણા સિપાહીઓ, અશ્વદ દળનો ભાગ હતા, અઝીઝાનના ઘરે આવતા હતા. તેનું ઘર સૈનિકોનું મીટિંગ પોઇન્ટ બની ગયું. એવું કહેવામાં આવે છે કે તે 2 જી ઘોડેસવાર - શમસુદ્દીન ખાનના સિપાહીની નજીક હતી, જેમણે બળવોમાં મુખ્ય ભૂમિકા ભજવી હતી. 1857 ના બળવોના બે દિવસ પહેલા જ શમસુદ્દીન તેની જગ્યાની મુલાકાતે આવ્યા હતા અને તેમને જાણ કરી હતી કે નાના સાહેબ એક કે બે દિવસમાં મુખ્ય બનશે અને ઘર સોનાના મોહરોથી ભરાઈ જશે.

રામા દેવી ચૌધરી અગ્રણી સ્વતંત્ર સેનાની તેમજ સમાજ સુધારક હતા. તે આચાર્ય વિનોબા ભાવેની આગેવાની હેઠળ ભૂદાન અને ગ્રામદાન ચળવળમાં ફાળો આપવા માટે જાણીતી હતી. ઇમરજન્સી દરમિયાન ઈંદિરા ગાંધી સરકાર વિરુદ્ધના વિરોધમાં રામા દેવી સક્રિય ભાગીદાર હતી અને તેમની ધરપકડ પણ કરવામાં આવી હતી. ઓડિશાના લોકો તેને પ્રેમપૂર્વક મા તરીકે યાદ કરે છે. 1921માં રામા દેવી સ્વતંત્રતા ચળવળમાં જોડાયા

દેવી મહાત્મા ગાંધીથી ખૂબ પ્રભાવિત હતા અને બ્રિટિશરો વિરુદ્ધ અસહકાર આંદોલનના સમર્થનમાં ગામડાઓમાં સખત અભિયાન ચલાવ્યું હતું. 23 માર્ચ, 1921 ના રોજ, તે બેનોદ બિહારીમાં મહિલા સભામાં ગાંધી અને તેમની પત્ની કસ્તુરબાને મળી હતી. તેણીએ તેના પતિ સાથે ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસમાં જોડાયા અને ખાદી દાન આપવાનું શરૂ કર્યું. રામા દેવી રાજ્યમાં 1930 માં મીઠું સત્યાગ્રહ આંદોલનમાં જોડાઈ હતી. 1932 માં, તેણીને દેશની સંપૂર્ણ સ્વતંત્રતા માટે સોલેમન ઓથ લેવા બદલ ફરીથી કેદ કરવામાં આવી. જેલમાંથી મુક્ત થયા પછી, તેમણે પૂરથી અસરગ્રસ્ત ગામોના પુનર્વસન માટે એક સેવા ઘરની સ્થાપના કરી. દેવીની ઘણી વખત ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને વિવિધ જેલમાં સમય પસાર કર્યો હતો. તેમણે કોંગ્રેસના કરાચી સત્રમાં હાજરી આપી હતી અને પાર્ટી હાઈકમાન્ડને આગલા સત્રને તેમના રાજ્યમાં યોજવા વિનંતી કરી હતી.

60 સરલા બેન

વેસ્ટ લંડનમાં 1901 માં જન્મેલા, કેથરિન મેરી હીલમેનને અંગ્રેજી-જર્મન પેરેન્ટિજનું મિશ્રણ હતું. 1920 ના દાયકા દરમિયાન, તે કેટલાક ભારતીય વિદ્યાર્થીઓને મળી, જેમણે તેમને મહાત્મા ગાંધી અને સ્વતંત્રતા સંગ્રામના સિદ્ધાંતો સાથે પરિચય કરાવ્યો. આંદોલનથી પ્રેરાઈને, તે 1932 માં ભારત આવી અને સ્ટાફ તરીકે ઉદ્દેપુરની એક શાળામાં જોડાયો.

ઉદ્દેપુરમાં કામ કર્યાના બે વર્ષ પછી, તે ગાંધીજીને મળી. તેણીએ તેમના જીવનના આગળના આઠ વર્ષ વર્ધાના સેવાગ્રામમાં પસાર કર્યા, મૂળ શિક્ષણમાં ગાંધીવાદના પ્રયોગો પર કામ કર્યું. જેટલી તેણીએ ગાંધીજીની મૂર્તિ કરી, તેટલું જ તેમણે તેમની પત્ની કસ્તુરબા ગાંધીએ આપેલી રોક-નક્કર સમર્થનની પણ પ્રશંસા કરી. હકીકતમાં, ગાંધી જેણે તેનું નામ સરલા બેહેન રાખ્યું હતું. કુમાઉ ગયા પછી, સરલા બેહેન પોતાને ભારતની સ્વતંત્રતા ચળવળના કારણ સાથે જોડવાનું ચાલુ રાખ્યું. 1942 માં, તેમણે કુમાઉ જિલ્લામાં ભારત છોડો આંદોલનનું નેતૃત્વ કર્યું.

61 સુચેતા કૃપાલાની

સુચેતા ક્રિપ્લાની ભારતીય સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામના અગ્રણી ચહેરાઓમાંની એક હતી અને પાછળથી 1963 થી 1967 દરમિયાન ઉત્તરપ્રદેશ સરકારના વડા તરીકે ફરજ બજાવતા ભારતના પ્રથમ મહિલા મુખ્ય પ્રધાન તરીકે પણ તેમને માન્યતા મળી.

સુચેતાને ખાસ કરીને 1942 ના ભારત છોડો આંદોલનમાં તેમની ભૂમિકા માટે યાદ કરવામાં આવે છે. તે એક એવી મહિલા કાર્યકરો છે જે નિર્ભયપણે બ્રિટિશ સંસ્થાનવાદી સરકારનો સામનો કરવા માટે જાણીતી છે. 1940 માં કોંગ્રેસ પાર્ટીની મહિલા પાંખની સ્થાપના કરવાનો શ્રેય પણ તેમને આપવામાં આવે છે.

ભાગલાના સમજાણો દરમિયાન તેમણે મહાત્મા ગાંધી સાથે મળીને કામ કર્યું હતું. મહાત્મા ગાંધી તેમની રાષ્ટ્રની સેવા પ્રત્યેની કટિબદ્ધતા અને સમર્પણથી ખૂબ પ્રભાવિત થયા હતા. તેમના સંદર્ભ પર, તેઓ 1946 માં કસ્તુરબા ગાંધી રાષ્ટ્રીય મેમોરિયલ ટ્રસ્ટના ઇન્ફોર્મેશન સેક્રેટરી તરીકે નિમાયા હતા.

62 કલ્પના દત્તા

1931 માં, કલ્પના દત્તા સૂર્યા સેનની ભારતીય રિપબ્લિકન આર્મીમાં સામેલ થઈ હતી, જેણે એક વર્ષ પહેલા શસ્ત્રાગારમાં દરોડા પાડ્યા હતા. તે બોમ્બ બનાવતી અને ક્રાંતિકારીઓ માટે કુરિયર એજન્ટ તરીકે કામ કરતી. તે જ વર્ષે, પ્રિતિલાતા વડૈદાર સાથે તેણીને ચિતગાવમાં યુરોપિયન ક્લબ પર હુમલો કરવાની જવાબદારી સોંપવામાં આવી હતી. પરંતુ આ વિસ્તારની તપાસ હાથ ધરીને કલ્પનાને દરોડાના એક અઠવાડિયા અગાઉ ધરપકડ કરવામાં આવી હતી. જામીન પર છૂટ્યા પછી તે ભૂગર્ભમાં ગઈ હતી. જો કે, કલ્પનાને 1933 માં ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને આજીવન કેદની સજા ફટકારી હતી. જાહેર વિરોધ વચ્ચે મહાત્મા ગાંધીએ જેલમાં તેમની મુલાકાત લીધી હતી. છ વર્ષ પછી, કલ્પનાને જેલમાંથી મુક્ત કરવામાં આવી.

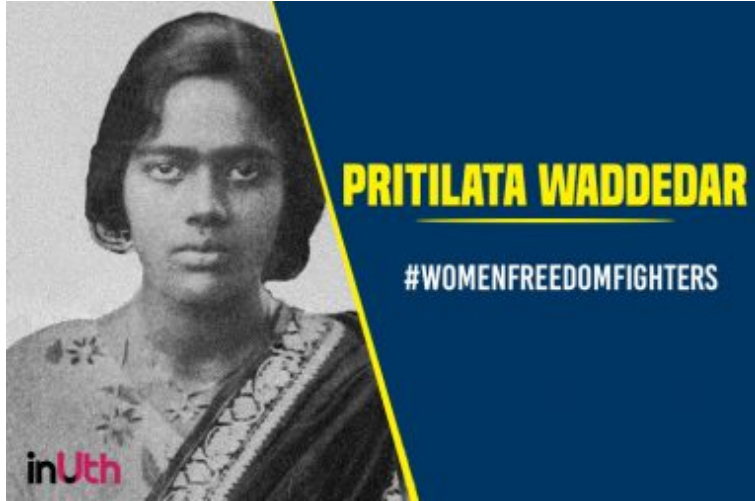
63 દુર્ગાવતી દેવી

ભગવતી ચરણ વોહરાની પત્ની અને હિન્દુસ્તાન સમાજવાદી રિપબ્લિકન એસોસિએશન (એચએસઆરએ) ના સક્રિય સભ્ય, દુર્ગાવતી દેવી, જેને લોકપ્રિય રીતે ' દુર્ગા ભાભી ' કહેવામાં આવે છે , તે ભારતીય સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામના આધારસ્તંભોમાંનો એક પ્રભાવ હતો. ભારતમાં બ્રિટીશ રાજ વિરુદ્ધ સશસ્ત્ર ક્રાંતિમાં ભાગ લેનારી કેટલીક મહિલા ક્રાંતિકારીઓમાં એક સાવચેતીપૂર્ણ આયોજક અને નિર્ભય નેતા, દુર્ગાવતી દેવી હતી.

ઇતિહાસમાં દુર્ગા ભાભીના નામથી બચવામાં મદદ કરી હતી ત્યારે સોન્ડર્સની હત્યા કર્યા બાદ ભગતસિંહને લાહોરથી કલકત્તા ભાગવામાં મદદ કરી હતી. રાજગુરુ સાથે, જે એક પારિવારિક સેવક હોવાનો ઢોંગ કરતો હતો, તેણે ભગતસિંહની પત્ની તરીકે દંભ કર્યો અને પુત્ર સચ્ચિદાનંદને પોતાની ખોળામાં રાખ્યો. ત્યારબાદ તેઓએ પોલીસ બેરીકેડ પસાર કર્યા અને લખનૌ માટે ફર્સ્ટ ક્લાસની ટ્રેન ગાડીમાં સવાર થઈ અને ત્યારબાદ કલકત્તા માટે ટ્રેનો ફેરવી. ચંદ્રશેખર આઝાદ સાધુના વેશમાં એક અલગ ડબ્બામાં બેઠા. કોઈ પણ ઘટના સાથે વ્યવહાર કરવા તે બધાને લોડેડ પિસ્તોલ વહન કરવામાં આવ્યાં હતાં.

64 પ્રીતિલતા વડ્દેદારનો

પ્રીતિલતા વડ્દેદારનો જન્મ 5 મે, 1911 ના રોજ હવે બાંગ્લાદેશમાંથયો હતો. તેના પિતા કારકુન અને માતા ગૃહિણી હતી. નાનપણથી જ, પ્રીતિલતા ઝાંસીની રાણી લક્ષ્મીબાઈ દ્વારા પ્રેરિત હતી અને તેઓ બ્રિટિશરો સામેની સ્વતંત્રતાની લડતમાં જોડાવા ઇચ્છતા હતા.

સૂર્ય સેને બ્રિટિશરો સામે લડત માટે ક્રાંતિકારીઓનું જૂથ ભેગા કર્યું હતું. તેણે પ્રીતિલતા વિશે સાંભળ્યું હતું અને તેણીના જૂથમાં જોડાવાની ઉત્સુકતા હતી. જો કે, બિનોદ બિહારી ચૌધરી નામના સભ્ય મહિલાઓ તેમના જૂથમાં જોડાવાના વિરોધમાં હતા. આખરે, પ્રીતિલતાને જોડાવાની છૂટ મળી હતી, કારણ કે સભ્યોએ જણાવ્યું હતું કે, સંઘર્ષ માટે હથિયારો પૂરા પાડતી વખતે બ્રિટિશ લોકો દ્વારા કોઈ સ્ત્રી શંકાના દાયરામાં ન આવે.

23 સપ્ટેમ્બર, 1932 ના રોજ, પ્રીતિલતાને ચિટગા .માં પહર્તાલી યુરોપિયન ક્લબને ઘેરવાની કામગીરી સોંપવામાં આવી. તેણે એક પંજાબી શખ્સનો દેખાવ આપ્યો અને ક્લબ પર હુમલો કર્યો જેમાં સાઇનબોર્ડ વાંચન હતું કે "કૂતરાં અને ભારતીયોને મંજૂરી નથી." ક્રાંતિકારીઓએ હુમલો કરવા માટે પોતાને ત્રણ જૂથોમાં વહેંચવાનું નક્કી કર્યું. ક્લબની અંદર હાજર લોકોમાં કેટલાક પોલીસ અધિકારીઓ પણ હતા જેમણે બદલો લીધો હતો, જેમાં પ્રીતિલતાને બંદૂકધામમાં ઈજા પહોંચાડી હતી. બહાદુર નેતા પોલીસ દ્વારા ફસાયો હતો, પરંતુ ધરપકડથી બચવા તેણી સાયનાઇડ ગળી ગઈ.

65 વેલુ નાચિયાર

18 મી સદીની શરૂઆતમાં, દેશભરના હજારો માણસોએ ઘર છોડી દીધું અને ભારતને બ્રિટિશ શાસનની પકડમાંથી મુક્ત કરવા માટે પોતાનું જીવન સમર્પિત કર્યું. ભારતીય સ્વતંત્રતા ચળવળમાં પણ સેંકડો મહિલાઓ તેમના ઘરોનો આરામ છોડીને નિર્ભયપણે સ્વતંત્રતાની લડતમાં જોડાતી જોવા મળી હતી. આવી જ એક મહિલા હતી રાની વેલુ નાચિયાર. ઝાંસીની રાણી ચિત્રમાં આવે તે પહેલાં જ તે બ્રિટિશરો સામે શસ્ત્ર ઉપાડનારી પહેલી રાણી હતી.

બ્રિટિશરોએ તેના રાજ્ય પર આક્રમણ કરીને તેના પતિની હત્યા કરી ત્યાં સુધી બધું બરાબર હતું. જો કે, વેલુ નાચિયાર તેની પુત્રી સાથે છટકી શક્યો અને તેના પતિના મૃત્યુનો બદલો લેવા અને રાજ્ય પાછું મેળવવાનું વચન આપ્યું હતું તેવા મારુથુ ભાઈઓ સાથે, દિંડુગલમાં આઠ વર્ષ સુધી તેના કેટલાક પ્રભાવશાળી મિત્રોની આશ્રય લીધો. આ વર્ષો દરમિયાન, તેણે જોડાણ રચ્યું અને બ્રિટિશ સામ્રાજ્યમાંથી પાછું લઈને તેના રાજ્ય પર નિયંત્રણ મેળવવાની યોજના વિકસાવી.

મૈસુરના સુલતાન હાઈડર અલીની સહાયથી 1700 ના અંતમાં તેણે પોતાની સેનાની રચના કરી. તેણીએ તેને 5000 પાયદળ અને 5000 અશ્વદળો પૂરા પાડવા વિનંતી કરી હતી જે બ્રિટિશરો સામે લડવામાં મદદ કરશે. તે અંગ્રેજોને મૂઝવણમાં રાખવા માટે અને તેના પાયા બદલી રહી છે. હૈદર અલી તેની સ્વતંત્રતાની લડતમાં તેમનો સાથ આપવા સંમત થયા હતા અને બ્રિટિશરો પર હુમલો કરવા માટે જરૂરી શસ્ત્રો આપી દીધા હતા.

66 ગુલાબ કૌર

મહિલાઓ ભારતીય સ્વતંત્રતા સંગ્રામનો અભિન્ન ભાગ રહી છે. તેઓ માત્ર ભારતીય સ્વાતંત્ર્ય ચળવળની પહોંચ ફેલાવવા માટે જ નહીં પરંતુ સતી જેવા દુષ્ટ સામાજિક વ્યવહાર અને દેશમાંથી લૈંગિક અસમાનતાને નાબૂદ કરવામાં પણ મહત્વપૂર્ણ રહ્યા છે. આવી ઘણી નોંધપાત્ર મહિલાઓની યાદીમાં એક નામ ગુલાબ કૌર હતું , જેણે દેશની આઝાદી માટે લડત માટે પોતાના પતિને છોડી દીધી હતી.

ગુલાબ કૌર, જે ' ગાદ્રી ગુલાબ કૌર 'તરીકે જાણીતીહતી, તેનો જન્મ 1890 માં પંજાબના સંગરુર જિલ્લાના બક્ષીવાળા ગામે થયો હતો. તેના લગ્ન મનસિંહ સાથે થયાં હતાં. તેમના લગ્ન પછી, દંપતી ફિલિપાઇન્સ ગયા અને પછી દેશમાં આર્થિક મુશ્કેલીમાંથી બચવા આખરે અમેરિકા ગયા.

ફિલિપાઇન્સથી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સના સંક્રમણ દરમિયાન, આ દંપતી કેટલાક 'ગદરીઓ' ને મળ્યા, જેની સ્થાપના ગદ્દાર પાર્ટીના સભ્યો હતા, જેની સ્થાપના બ્રિટીશ શાસન સામે લડવા માટે પંજાબી-શીખ ઇમિગ્રન્ટ્સ દ્વારા કરવામાં આવી હતી. એવું માનવામાં આવે છે કે ગુલાબ કૌર અને તેના પતિ બંને ગદર લહેરમાં જોડાવા માટે ભારત પાછા ફરવા તૈયાર હતા. જો કે, પરત સમયે માન સિંહે યુ.એસ. સુધીની તેમની યાત્રા આગળ વધારવાનું નક્કી કર્યું. ગુલાબ કૌર પોતાના પતિને ગદર આંદોલનમાં જોડાવા માટે છોડી દીધી અને ફરી ક્યારેય પાછું વળીને જોયું નહીં.

67 જિંદ કૌર

મહારાણી જિંદ કૌર બ્રિટિશ શાસકોના હૃદયમાં deepંડો ભય પેદા કરનાર કારભારી હતા, જેથી તેઓએ તેમને 'પંજાબનો મસ્સાલિના' તરીકે વર્ણવ્યો, જે નિયંત્રણમાં ન હોવાના કારણે બળવાખોર હતા. તે શીખ સામ્રાજ્યના પ્રથમ મહારાજા, રણજિતસિંહ અને શીખ રાજવંશના છેલ્લા મહારાજા, દુલિપસિંહની માતા હતી. રાણી જિંદન તરીકે પણ જાણીતી, તે માત્ર એક રાણી, પત્ની, માતા નહોતી, પણ મુશ્કેલીઓનો સામનો કરીને પણ આક્રમણકારો સામે લડીને ઇતિહાસના પાનામાં પોતાનું નામ કોના વડે ચડાવી હતી તેની ગણતરી કરવાની શક્તિ હતી.

જિંદ કૌર એક નમ્ર ઘરમાંથી આવી. તેના પિતા મન્ના સિંહ પાલકપ શાહી શણગારોના નિરીક્ષક હતા. કેનલ કીપરની પુત્રીથી લઈને શીખ સામ્રાજ્યની મહારાણી સુધીનો તેમનો ઉદય એક પરીકથા જેવો જ લાગે છે. જિંદ કૌરની સુંદરતાએ મહારાજા રણજિત સિંહની નજર ખેંચી હતી, જેમણે તેમને તેમના દરબારમાં બોલાવ્યા હતા અને 1835 માં તેની સાથે લગ્ન કર્યા હતા. બે વર્ષ પછી તેમણે તેમના એકમાત્ર સંતાન દુલિપસિંહને જન્મ આપ્યો હતો, જે શીખ રાજવંશનો અંતિમ રાજા હતો.

1839 માં તેમના નિધન પછી પંજાબમાં એક નિર્ભય શાસક રણજિત સિંહનું

સામ્રાજ્ય ક્ષીણ થવા લાગ્યું. બ્રિટિશરોએ જિંદ કૌરના શિશુ પુત્ર દુલીપ સિંઘના વારસદાર પાસેથી રાજગાદી છીનવી લેવાનો પ્રયાસ કર્યો. તે પછી જ તે દુલિપ સિંઘના કારભારી તરીકે ઉભરી આવી હતી અને શીખ રાજવંશના શાસક તરીકેનો કાર્યભાર સંભાળ્યો હતો. તેમના શાસનકાળ દરમિયાન, તેમણે લશ્કર અને નાગરિક વહીવટ વચ્ચે માત્ર સંતુલન જ નહીં સ્થાપિત કર્યું પણ પો

જિંદ કૌર એક મજબૂત મહિલા હતી. રાણી તરીકેના તેમના સમય દરમિયાન, તેમણે પડદો ફેંકી દીધો, સુપ્રીમ ખાલસા કાઉન્સિલની પુનર્રચના કરી અને જાહેર વ્યવસાયમાં રાજ્યના વ્યવસાયની સોંપણી કરી અને સૈનિકોની સમીક્ષા કરી અને સંબોધન કર્યું, તે સમયે સતી જેવા રિવાજો વ્યવહારમાં હતા ત્યારે તેણીએ યુગના ધોરણોનો અવલોકન સાબિત કર્યો. .

તેમના શાસનકાળ દરમિયાન બ્રિટિશરો સામે યુદ્ધ , જિંદ કૌર ઉત્તર ભારતની સૌથી શક્તિશાળી મહિલાઓમાંની એક હતી. 1845 માં, બ્રિટિશ ગવર્નર-જનરલ સર હેનરી હાર્ડિંગે એક ઘોષણા કરીને જ શીખ અને પ્રથમ અને બીજો ઍંગ્લો-શીખ યુદ્ધ પર યુદ્ધની ઘોષણા કરી. જિંદ કૌરે બ્રિટિશ સૈન્યનો મુકાબલો કરવા માટે પોતાની સૈન્યને સતલજ નદીની સીમમાં રવાના કરી હતી. જો કે, શીખ લોકો યુદ્ધમાં હારી ગયા. તેમ છતાં દુલીપ સિંઘને તેમનું ગાદી જાળવવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, તેમ છતાં સર હેનરી લોરેન્સને નીતિઓનું નિયંત્રણ આપવામાં આવ્યું.

આવી મુશ્કેલીઓ વચ્ચે જિંદ કૌરે ફરીથી કારભારી તરીકે નિયંત્રણ મેળવવાનો પ્રયાસ કર્યો. તે ભારતમાં બ્રિટિશ શાસન માટે "ગંભીર અવરોધ" તરીકે માનવામાં આવતી હતી. તેના બળવોનો સામનો કરવા માટે, બ્રિટિશરોએ તેને બદનામ કરવાની ઝુંબેશ શરૂ કરી અને તેને "પંજાબનો મેસેલિના" તરીકે દર્શાવ્યો. તેના પુત્ર પર તેના પ્રભાવથી પ્રાંતમાં બળવો થઈ શકે છે તેવો ભય, બ્રિટિશરોએ જિંદની કેદ કરી હતી. તેઓએ માતાને તેના 9 વર્ષના પુત્રથી અલગ કરી તેને ઇંગ્લેન્ડ મોકલ્યો.

68 રુકમણી લક્ષ્મીપતિ

રુકમણી લક્ષ્મીપતિને ભારતના આઈકોનિક સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓમાંની એક તરીકે યાદ કરવામાં આવે છે. તે કોંગ્રેસના એક અગ્રણી રાજકારણી હતા, જેણે મદ્રાસ રાષ્ટ્રપતિ પદની પહેલા મહિલા પ્રધાન બન્યા હતા. તે 1930 ના મીઠું સત્યાગ્રહમાં ભાગ લેવા માટે જાણીતી હતી, જેના માટે તેણીને એક વર્ષ જેલની સજા કરવામાં આવી હતી

રુક્મિણીએ 1911 માં મહિલા આંદોલનમાં પ્રવેશ કર્યો. તે ભારત સ્ત્રી મહામંડળની સચિવ બની હતી. તે 1917 માં વુમન્સ ઈન્ડિયા એસોસિએશન (ડબ્લ્યુઆઈએ) માં પણ જોડાઈ. 1930 માં, તે સિવિલ આજ્ઞાભંગ ચળવળમાં સામેલ થઈ અને તેને એક વર્ષની સજા સંભળાવી. તેમણે મહિલાઓના ઉત્થાન, તેમનું શિક્ષણ, બાળ લગ્નની નિંદા અને અન્ય સામાજિક સુધારણા માટે કામ કર્યું.

69 મીરા અલફાસા

શ્રી રોબિંદોએ તેમનામાં ઉત્કાંતિવાદી, સર્જનાત્મક બળના ગતિશીલ અર્થસભર પાસાના એક મૂર્ત સ્વરૂપને માન્યતા આપી હતી. માન્યતા પછી, અલ્ફાસા માતા બની. તેણે તેના આધ્યાત્મિક ઉપદેશો દ્વારા બેસન્ટ અને નેલી સેન ગુપ્તા જેવી મહિલાઓને પ્રોત્સાહિત કરવામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી.

તેણીની ઉપદેશોએ જ બેસન્ટને ભારતની સ્વતંત્રતા માટે બ્રિટિશરો સામે લડવાની પ્રેરણા આપી હતી. તે ભારતીય સ્વ શાસનની ટેકેદાર બની.

1955 માં માતાને મળવા જવાહરલાલ નહેરુની પ્રથમ મુલાકાત પછી, ઘણા રાજકારણીઓ તેમના માર્ગદર્શન માટે નિયમિતપણે તેમની મુલાકાત લેવાનું શરૂ કર્યું. ઈન્દિરા ગાંધી તેમના નજીકના સંપર્કમાં હતા અને માર્ગદર્શન માટે હંમેશા તેમની મુલાકાત લેતા. કાનપુરમાં એક કાર્યક્રમમાં, ઈન્દિરા ગાંધીએ કહ્યું હતું: “માતા એક ગતિશીલ મહિલા હતી, જેણે ફ્રાંસથી આવીને ભારતીય સંસ્કૃતિને અપનાવી. શ્રીમતી એની બેસન્ટ અને શ્રીમતી નેલી સેન ગુપ્તા જેવી મહિલાઓને પ્રોત્સાહિત કરવામાં તેણીએ મહત્વની ભૂમિકા ભજવી હતી, ધ મધરએ ભારતની યુગની ઘરોહર અને સંસ્કૃતિને સમૃદ્ધ બનાવવામાં પણ ફાળો આપ્યો હતો. ”

70 વિજ્યા લક્ષ્મી પંડિત

આઝાદી પહેલા અને પછી ઘણા બધા પદ પર કાર્યરત વિજ્યા લક્ષ્મી પંડિત સમય-સમય પર મહિલાઓ માટે પ્રેરણારૂપ બની રહ્યા છે. પૂર્વ સ્વતંત્ર ભારતમાં રાજકીય પદ સંભાળનારી તે પહેલી મહિલા જ નહીં, સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભાના પ્રમુખ બનનારી પહેલી મહિલા પણ હતી. તે સ્વતંત્ર ભારતના પહેલા વડા પ્રધાન જવાહરલાલ નહેરુની બહેન પણ હતી.

1934 માં, તે અલ્હાબાદ મ્યુનિસિપલ બોર્ડ માટે ચૂંટાઈ આવી. 1936 માં, તે યુનાઇટેડ પ્રાંતની વિધાનસભા માટે ચૂંટાઈ આવી, અને 1937 માં સ્થાનિક સ્વ-સરકાર અને જાહેર આરોગ્ય પ્રધાન બન્યા - કેબિનેટ પ્રધાન બનનારી પ્રથમ ભારતીય મહિલા.

1939 માં, તેમણે બીજા વિશ્વ યુદ્ધમાં ભાગ લેનાર ભારતની બ્રિટિશ સરકારની ઘોષણાના વિરોધમાં તેમણે તેમના પદથી રાજીનામું આપ્યું. કોંગ્રેસના અન્ય નેતાઓ સાથે, Augustગસ્ટ 1942 ના કોંગ્રેસે 'ભારત છોડો' ઠરાવ શરૂ કર્યા પછી તેણીને કેદ કરવામાં આવી હતી.

71 ડો.ઉષા મહેતા

25 માર્ચ, 1920 ના રોજ, ગુજરાતના સારસ શહેરમાં જન્મેલા, ઉષા મહેતા ગાંધીવાદી સ્વાતંત્ર્ય સેનાની હતા. એક બાળક તરીકે ઉષાબેન મહાત્મા ગાંધીજીને મળ્યા અને ગાંધી સિદ્ધાંતોના પ્રખર અનુયાયી બનવાનું નક્કી કર્યું. દારૂની દુકાનો ઉભા કરવાથી માંડીને "સિમોન ગો બેક" ના નારા સુધી તેણી જ્યારે આઠ વર્ષની હતી ત્યારે ઉષાબેન રાષ્ટ્રપિતાના પ્રખર આસ્તિક અને અનુયાયી હતા. 1942 ના ભારત છોડો આંદોલન દરમિયાન ભૂગર્ભ રેડિયો ફક્ત થોડા મહિના માટે જ કાર્યરત હોવા છતાં, ઉષાબેન મહાત્મા ગાંધીના સલાહકાર તરીકે મુખ્ય ભૂમિકા નિભાવતા રહ્યા. તે ગુપ્ત રેડિયોમાંથી ત્રણ મોટા પ્રસારણોમાં કેન્દ્રિય હતી.

ભારતીય સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામમાં ફાળો આપવા બદલ પદ્મ વિભૂષણથી સન્માનિત ઉષાબેનનું 11 ઓગસ્ટ, 2000 ના રોજ અવસાન થયું હતું.

72 અરુણા અસફ અલી

અરુણા અસફ અલી ભારતીય સ્વતંત્રતા ચળવળના એક અગ્રણી ક્રાંતિકારીઓ હતા. અરુણાએ માત્ર આઝાદીની ચળવળમાં નિર્ણાયક ભૂમિકા નિભાવી પણ ભારતની આઝાદી મળ્યા પછી પણ ગરીબ અને હતાશ લોકો માટે સતત કામ કર્યું.

1942 માં, જ્યારે ગાંધીજીએ ભારત છોડો આંદોલન શરૂ કર્યું હતું અને 'ડુ અથવા ડાઇ' માટે કોલ આપ્યો હતો, ત્યારે બ્રિટીશરો પહેલેથી જ ભયાનક હતા, તેઓએ ગાંધી, નહેરુ અને મોટાભાગના અગ્રણી નેતાઓને જેલમાં મૂક્યા હતા. ટોચના નેતાઓ ગયા પછી, એક યુવાન અરુણાએ નેતૃત્વનો આવરણ તેના હાથમાં લીધો. 9 ઓગસ્ટે તેણીએ એઆઈસીસીના અધ્યક્ષ અધ્યક્ષ સ્થાને બોમ્બેના ગોવલીયા ટાંકી મેદાનમાં નિર્ભયપણે ધ્વજ ફરકાવ્યો હતો. બાદમાં કોંગ્રેસ પાર્ટી ઉપર પ્રતિબંધ મૂક્યો હતો. જોખમમાં હોવા છતાં તેની બહાદુરીને લીધે, અરુણા જોખમમાં મુકાયેલી બહાદુરી માટે 1942 ની ચળવળની હિરોઇન તરીકે બિરદાવવામાં આવી હતી. સરકારે તેને પકડવા બદલ રૂ. 5,000 નું ઇનામ જાહેર કર્યું હતું. તેની સંપત્તિ જપ્ત કરી વેચી દેવામાં આવી હતી. તે માક્સવાદીઓ અને કોંગ્રેસના કાર્યકરોના મોટલી કૂ સાથે ભૂગર્ભમાં ગઈ હતી. ભૂગર્ભમાં રહીને, તેમણે કોંગ્રેસ પાર્ટીના માસિક સામયિક ઇન્કિલાબનું સંપાદન કર્યું.

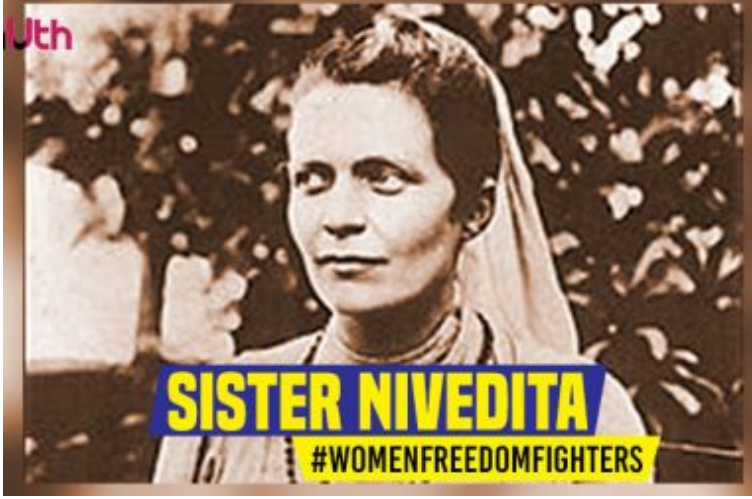
73 સરોજિની નાયડુ

સરોજિની નાયડુ ભારતીય સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામના સૌથી પ્રખ્યાત ચહેરાઓમાંના એક હતા. નાયડુ પહેલી વાર લંડનમાં ગાંધીજીને મળ્યા હતા, જેણે તેમના જીવનનો આખો માર્ગ બદલી નાખ્યો હતો, જેણે તેમને વિદ્વાનો અને કવિઓના આરામદાયક ઓરડાઓથી દૂર લઈ જઈને ભિખારી-સંત સમક્ષ મૂક્યો હતો. સમય સાથે, તેઓ એક મહાન કામરેડી શેર કરવા માટે આગળ વધ્યા. ત્યારબાદ નાયડુને લખેલા પત્રમાં, તેમણે નાયડુને બુલબુલ તરીકે સંબોધન કર્યું અને 'નાનો માણસ' તરીકે સાંભળવાનું કર્યું. આ ક્યાંક લીધે તેણીએ મહાત્માને “મિકી માઉસ,” “લિટલ મેન” તરીકે ઓળખાવ્યા અને ગાંધીજીને તે વાંધો ન હતો.

ડોન બાયર્ન દ્વારા ગાંધીજીના જીવન પરના પુસ્તક 'મેન અને તેમના સંદેશ' મુજબ, આ નામ તેમને પ્રેમથી બ્રિટિશ મીડિયા દ્વારા આપવામાં આવ્યું, કારણ કે કાર્ટૂન પાત્ર (મિકી માઉસ) જેવા તેના કાન અટકી ગયાં. ગાંધી માટે તેમની પ્રશંસા હોવા છતાં, નાયડુ મહાત્માના આહારથી ભયભીત હતા. “સારા આકાશ, તે બધા ઘાસ અને બકરીનું દૂધ. ક્યારેય નહીં, ક્યારેય નહીં!”, પુસ્તક-હર વે વિથ વર્ડ્સ ટાંકે છે.

74 સિસ્ટર નિવેદિતા

બહેન નિવેદિતા એક મહાન રાષ્ટ્રવાદી જ નહીં પરંતુ એક મહાન માનવી પણ હતા. સ્વામી વિવેકાનંદને મળ્યા બાદ તેણે ભારતને પોતાનું ઘર બનાવ્યું અને માનવ જીવનની સેવા માટે તેમનું આખું જીવન સમર્પિત કર્યું. જ્યારે રવિન્દ્રનાથ ટાગોરે તેમનું 'લોકમાતા' વર્ણવ્યું હતું, ત્યારે તેમના માર્ગદર્શક સ્વામી વિવેકાનંદે તેમને 'સિંહણ' તરીકે ઓળખાવ્યા હતા. ઇંગ્લેન્ડમાં અને ભારતના તમામ લોકો દ્વારા 'સિસ્ટર' કહેવાતા

બ્રિટિશ જુલમથી ફરીથી ભારતીય લોકોથી ખૂબ વ્યથિત, તેણીને સમજાયું કે તે રાજ્યમાં ભારત આત્મગૌરવ ક્યારેય વિકસાવી શકતો નથી અને ગરીબી અને લાચારીને તોડી શકતી નથી. તેમના લખાણની શક્તિ અને લોકોને તેમની સ્વતંત્રતા માટે લડવાની પ્રેરણા આપીને તેમની સારી વક્તૃત્વ કુશળતા દ્વારા જનતાને પ્રેરણા આપવાનું કામ કર્યું હતું. રાષ્ટ્રવાદની ભાવનાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે, તેમણે વંદે માતરમ્ને તેમની શાળામાં દૈનિક પ્રાર્થના તરીકે રજૂ કરી. તેમણે પૂર્વ સંસ્કૃતિને ઘોષણા કરતા લોર્ડ કર્ઝનને પશ્ચિમની તુલનામાં ગૌણ ગણાવી, જેને જાહેરમાં જાહેરમાં માફી માંગવા તરફ દોરી. તેઓએ તેમની સંસ્કૃતિ અને વારસો પ્રત્યે આદરની ભાવના પ્રગટ કરવા તથા પ્રેરણા આપવા માટે ભારતભરમાં પ્રવાસ કર્યો.

75 કમલા નહેરુ

જ્યારે આપણામાંના ઘણા જવાહરલાલ નહેરુના ભારતીય સ્વતંત્રતા ચળવળમાં ફાળો અંગે વાકેફ છે, પરંતુ ઘણા તેમની પત્ની કમલા નહેરુની ભૂમિકા વિશે જાગૃત નથી.

પતિ માટે ચાલક શક્તિ પ્રશંસાજનક છે. કટ્ટરપંથીઓ તોડતા કમલા નહેરુ તેમના ઘરની આરામથી બહાર નીકળી ગયા અને ભારતીય સ્વતંત્રતા ચળવળમાં તેમના પતિ સાથે જોડાયા. 1921 ના અસહકાર ચળવળમાં કમલા નહેરુ આગળ આવ્યા. મહાત્મા ગાંધીના સિદ્ધાંતોથી ખૂબ પ્રભાવિત, એવું કહેવામાં આવે છે કે કમલા નહેરુએ જવાહરલાલ નેહરુને તેમની જીવનશૈલી બદલવાની વિનંતી કરી હતી. વિજયા લક્ષ્મી પંડિતે તેમના પુસ્તકમાં લખ્યું હતું કે 'સુખનો અવકાશ: વ્યક્તિગત સ્મૃતિ તેમણે સંખ્યાબંધ મેળાવડા યોજ્યા અને મહાત્મા ગાંધીજીના નેતૃત્વ હેઠળના આંદોલનમાં ભાગ લેવા અન્ય મહિલાઓને વિનંતી કરી. કમલા નહેરુ અને અન્ય મહિલા નેતાઓ સાથે અલ્હાબાદમાં વિદેશી કાપડ અને દારૂ વેચતી દુકાનો સામે ભારે વિરોધ પ્રદર્શન શરૂ કરાયું હતું.

કેટલાક માને છે કે કમલા નહેરુ જ હતા જેમણે તેમના પતિને ભારતીય સ્વતંત્રતા ચળવળમાં જોડાવા માટે પ્રભાવિત કર્યા. જવાહરલાલ નહેરુની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી જ્યારે પોલીસે તેમને "દેશદ્રોહી" ભાષણ વાંચતા અટકાવવા માટે ધરપકડ કરી હતી, ત્યારે તેમની પત્ની કમલા નહેરુએ તેમનું પ્રતિનિધિત્વ કર્યું હતું. તેણીએ મધ્યસ્થ તબક્કે લીધું હતું અને તેમના વતી તે જ ભાષણ આપ્યું હતું. કમલા

નહેરુની વધતી લોકપ્રિયતાના ડરથી, બ્રિટિશરોએ તેમની ઘરપકડ કરી અને તેને જેલની સપ્તાઈમાં મૂકી દીધી. તેણે નિર્ભયતાથી લાઠી આરોપો સહન કર્યા અને વિવિધ સ્થળોએ અન્ય મહિલા સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓ સાથે દેખાવો યોજવાનું ચાલુ રાખ્યું.

